

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

KOM(95) 53 endelig udg.

Bruxelles, den 01.03.1995

95/ 0062(CNS)

Forslag til Rådets afgørelse om fællesskabsstøtte til aktioner til fordel for ældre

Fællesskabsaktioner til fordel for ældre for perioden 1991-1993, herunder Det
Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne

EVALUERINGSRAPPORT 1994

(forelagt af Kommissionen)

BEGRUNDELSE

Fællesskabsstøtte til aktioner til fordel for ældre

INDLEDNING

Kommissionen foreslår at støtte en række aktioner til fordel for ældre (1995-1999), Forslaget bygger på det grundlag, der blev etableret med Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne (1993), og tager sigte på i den omhandlede periode at øge effektiviteten af iværksatte foranstaltninger på ældreområdet i medlemsstaterne; hermed opfylder Kommissionen den forpligtelse, der er indgået i hvidbogen om "europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik - en vej frem for Unionen".

Det Økonomiske og Sociale Udvalg opfordrede i udtalelse af 25. november 1993 om ældres vilkår i samfundet (94/C 34/17; EFT C 34 af 2.2.94) Kommissionen til at fremsætte forslag om opfølgende aktioner, hvilket blev taget ad notam i den principerklæring, der blev vedtaget af Rådet for Den Europæiske Union og af socialministrene, forsamlet i Rådet den 6. december 1993 i anledning af afslutningen af Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne (93/C 343/01; EFT C 343 af 21.12.93, s.1). Europa-Parlamentet opfordrede ligeledes i sin beslutning af 24. februar 1994 om foranstaltninger til fordel for ældre (PE 206.890; EFT C 77 af 14.3.94, s. 24) Kommissionen til at fremsætte forslag om yderligere aktioner.

De vigtigste konkrete resultater af Det Europæiske Ældreår er anført i den vedlagte evalueringsrapport, som er udarbejdet af uafhængige eksperter.

Kommissionen har i fuld respekt for nærhedsprincippet vist, at den var i stand til at skabe en merværdieffekt med hensyn til bevidstgørelse om de udfordringer, som befolkningens aldring afstedkommer, og med hensyn til udvikling og udbredelse af nyskabende initiativer.

1. BEHOVET FOR AKTIONER - ALDRINGENS UDFORDRING

1.1. Demografiske udviklingstendenser

Statistikkerne vedrørende den demografiske udvikling er velkendte. I Den Europæiske Union var der ved udgangen af 1994 70 mio. ældre over 60 år, hvilket svarer til omkring 20% af den samlede befolkning, og ifølge prognoserne vil en fjerdedel af befolkningen være over 60 i år 2020. Procentdelen af ældre skønnes i flere medlemsstater at ville blive fordoblet mellem 1980 og 2020.

Ikke alene udgør de ældre en stigende procentdel af den samlede befolkning, men yderligere øges andelen af de meget gamle på over 80 år i ældrebefolkningen. I 2020 vil der være omkring 20 mio. mennesker på over 80 år i Den Europæiske Unions nuværende medlemsstater, hvilket svarer til en 300% stigning i denne alderskategori siden 1960.

1994-rapporten om **den demografiske situation i Den Europæiske Union (1)** påpeger, at befolkningens stigende gennemsnitsalder har indvirkning på en række områder, såsom øget fritid, arbejdsmarkedets organisation, udgifter til social beskyttelse, pensionisters økonomiske og sociale situation og den ældre befolknings rolle. Det konkluderes, at den stigende gennemsnitsalder ikke alene er et demografisk anliggende, men er blevet "**et generelt samfundsproblem**" med mere vidtrækkende følger end hidtil antaget.

Medens man på den ene side ikke bør anlægge et alt for negativt syn med hensyn til omfanget af de problemer, som befolkningens aldring kan afstedkomme, er det på den anden side klart, at de nuværende demografiske tendenser stiller de politiske beslutningstagere over for alvorlige udfordringer, udfordringer af en sådan rækkevidde og kompleksitet, at de ikke kan imødegås med et enkelt fællesskabsinitiativ - og da slet ikke et initiativ af så begrænset karakter som det foreliggende forslag. Dette initiativ, der tager sigte på specifikke aldersrelaterede anliggender, skal ses i sammenhæng med ikke alene andre fællesskabsaktioner og forslag på det sociale område, såsom beskæftigelsespolitik, social sikring, social udstødelse og lige muligheder, men også med andre politikområder. Således agter Kommissionen f.eks. på det transportpolitiske område at fremsætte forslag til forbedring af faciliteter og transportydelser for bevægelseshæmmede personer, hvoraf mange er ældre; også politikker med relation til informations-samfundet kan yde et væsentligt bidrag til at forbedre ældres livskvalitet, navnlig ved at afhjælpe problemet med isolation og fremme adgangen til information og tjenester.

1.2 Den økonomiske udfordring

Befolkningens aldring er blevet beskrevet som **en større udfordring til de europæiske økonomier end oliekrisen** i 1970'erne og den økonomiske recession i 1980'erne (2).

Debatten om de makroøkonomiske følger af den demografiske udvikling har haft en tendens til at fokusere på spørgsmålet "**hvem skal betale?**" i forbindelse med det øgede forbrug af ressourcer til socialforsorgsbudgettet og i den seneste tid på følgerne for den økonomiske konvergens i Unionen. Dette såkaldte katastrofesyn fokuserer på behovet for øgede ressourcer til pensioner og tjenesteydelser generelt og navnlig til hospitalssektoren.

Sådanne dystre scenarier tegner imidlertid ikke det fulde billede af de økonomiske følger, for så vidt som de udelukkende fokuserer på pyramidens top, de meget gamle. Befolkningens stigende gennemsnitsalder indebærer andet og mere end en stigning i antallet af meget gamle mennesker, idet fænomenet indebærer en **omstrukturering af hele alderspyramiden**, og i den forbindelse kan det stigende antal ældre få betydelige økonomiske følger, for så vidt som der opstår behov for nye og differentierede serviceordninger inden for plejesektoren, hvilket er en kilde til **ny beskæftigelse** i servicesektoren (3).

1.3 Debatten om pensionsalder

Enhver nyvurdering af den tredje alders økonomiske rolle må forholde sig til det komplicerede spørgsmål om pensionering. Undersøgelser foretaget af Det Europæiske Observationsorgan viser, at medens den politiske debat om pensionsalder og -former er blevet intensiveret, har folks adfærd og holdninger til pensionering ændret sig radikalt i løbet af 1980'erne. Om end

tendensen til at lade sig førtidspensionere nu eventuelt er ved at vende, trækker de fleste arbejdstagere sig stadig tilbage fra arbejdsmarkedet et godt stykke tid før den officielle pensionsalder (4). Selve fænomenet førtidspensionering opfattes af nogle som en form for tvang og af andre som et privilegium, og selve **overgangen** fra arbejdsliv til pensionisttilværelse er fortsat problematisk.

Europæiske retningslinjer vedrørende pensionsalder findes i Rådets henstilling af 10. december 1982; Kommissionen forelagde den 18. december 1992 en rapport om gennemførelsen af denne henstilling i medlemsstaterne (SEK(92) 2288 endelig udg.), og i Rådets resolution af 30. juni 1993 om fleksible pensionsordninger (93/C 188/01; EFT C 188 af 10.7.93, s.1) understreges behovet for løbende udveksling af information om dette spørgsmål på europæisk plan.

1.4 "Aldersressourcen"

Opfattelsen af den tredje alder som en ressource i stedet for en byrde vinder langsomt frem, men er endnu ikke udmøntet i praksis af de politiske beslutningstagere. Vi er først nu ved at få øjnene op for **pensionisters upåagtede bidrag til økonomien**. Der er behov for flere og mere præcise oplysninger om, hvordan pensionister bruger deres tid.

På virksomhedsplan er spørgsmålet om de ældres bidrag lige så kompleks. Man kan således høre virksomhedsledere give udtryk for bekymring for en **forningelse af konkurrenceevnen** som følge af arbejdskraftens stigende gennemsnitsalder, men samtidig påpeger en række undersøgelser de fordele, der er forbundet med at have ældre ansatte. I mellemtiden fortsætter masseudvandringen fra arbejdsmarkedet af arbejdstagere over 55 år, medens de arbejdstagere i denne aldersklasse, der forbliver på arbejdsmarkedet, ifølge undersøgelserne udsættes for urimelig **diskrimination** (5).

Man hører stadig oftere det synspunkt fremsat, at den stadig større aldersressource delvis vil kunne dække den forudsete **kvalifikationsmangel** som følge af den dalende tilgang til arbejdsmarkedet, men dette kræver nærmere undersøgelser i lyset af den igangværende debat om den tredje alders rolle. Dette gælder også spørgsmålet om relationen mellem aktivering af aldersressourcen og forvaltningen af det stigende indvandringspres.

1.5 Den sociale dimension

Den sociale udfordring skal ses på baggrund af ændringen i befolkningsstrukturen. Vore samfunds traditionelle offentlige sociale beskyttelsesstrukturer er baseret på bestemte forudsætninger om befolkningssammensætning og bygger på balance mellem forskellige befolkningsgrupper. Der skal f.eks. være en vis balance mellem antallet af pensionsydere og -nydere, plejere og afhængige og raske i forhold til antallet af syge, for blot at nævne de mest oplagte eksempler.

2. GENSTANDSOMRÅDE OG DEFINITIONER

2.1 Genstandsområde

Begrebet "ældre" dækker i nærværende begrundelse og forslag følgende tre grupper:

- a) erhvervsaktive, der nærmer sig pensionsalderen
- b) pensionister, der stadig er i stand til at føre en aktiv, selvstændig tilværelse
- c) de meget gamle og de syge, hvis mulighed for at føre en selvstændig tilværelse er reduceret.

2.2 Definitioner

Det er både vanskeligt og sædvanligvis unødvendigt at definere disse grupper ud fra strenge alderskriterier. I 1980'erne forberedte mange erhvervsaktive sig på en pensionisttilværelse allerede i 50-års alderen, medens mange ældre på 80 år og derover nu er i stand til at føre en selvstændig tilværelse.

Det skal bemærkes, at gruppe b), aktive pensionister, somme tider betegnes som tilhørende den **tredje alder**, og at gruppe c) betegnes som den **fjerde alder** eller de meget gamle. Traditionelle betegnelser som "gamle" dækker ikke gruppe a) og er uhensigtsmæssige i forbindelse med gruppe b) (5).

3. HISTORISK OVERSIGT OVER EUROPÆISKE INITIATIVER INDEN FOR ÆLDREOMRÅDET

3.1 Tiden indtil 1990

Ældres situation toges første gang op til særskilt behandling i en række beslutninger fra Europa-Parlamentet i 1980'erne, hvoraf den første var beslutning af 18. februar 1982 om de ældres situation og problemer i Det Europæiske Fællesskab.

Fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder, der vedtoges af 11 medlemsstater i 1989, anfører i punkt 24 og 25, at ældre og pensionister er omfattet af fællesskabspagtens anvendelsesområde.

Endvidere gælder det for en række lovinstrumenter og politiske initiativer, at om end de ikke specifikt omhandler ældres situation, er de ikke desto mindre især rettet mod den ældre generation. Dette gælder for initiativer til fordel for handicappede, som f.eks. HELIOS-programmet, fællesskabsprogrammerne til bekæmpelse af fattigdom og initiativer til fremme af ligestilling mellem kvinder og mænd med hensyn til social sikring.

3.2 Beslutninger i perioden 1990-1992

Kommissionens meddelelse vedrørende ældre af 24. april 1990 (KOM(90) 80 endelig udg.) fastlægger rammer for en fællesskabsindsats på ældreområdet under fuld respekt for nærhedsprincippet anvendelse på dette område.

Rådets to afgørelser om henholdsvis fællesskabsaktioner til fordel for ældre (91/49/EØF; EFT L 28 af 2.2.91, s. 29) og tilrettelæggelse af Det Europæiske År (1993) for Ældre (92/440/EØF; EFT L 245 af 26.8.92, s. 43) bekræftede, at Fællesskabets rolle består i at støtte igangværende tiltag i medlemsstaterne, som tager sigte på at imødegå de langsigtede udfordringer, der er forbundet med befolkningens stigende gennemsnitsalder.

Med Kommissionens beslutning (91/544/EØF; EFT L 286 af 26.10.91, s. 42) af 17. oktober 1991 oprettedes en forbindelsesgruppe med henblik på at fremme dialogen med europæiske ældreorganisationer for således at forbedre de ældres mulighed for at komme til orde.

3.3 Solidaritet mellem generationerne

I de ovennævnte to rådsafgørelser fastsattes fremme af solidariteten mellem generationerne som et centralt element i Fællesskabets strategi til at tackle de udfordringer, som befolkningens aldring afstedkommer. Princippet om solidaritet mellem generationerne som en essentiel faktor i medlemsstaternes ældrepolitiske foranstaltninger bekræftedes i den principerklæring, der vedtoges af Rådet for Den Europæiske Union og af socialministrene, forsamlet i Rådet den 6. december 1993 i anledning af afslutningen af Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne (93/C 343/01; EFT C 343 af 21.12.93, s. 1).

3.4 Det Europæiske År for Ældre

Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne (1993) var med de tusindvis af aktiviteter, der spændte fra fuldt integrerede europæiske aktiviteter til absolut lokale aktiviteter, et eksempel på, hvordan der kan opbygges partnerskaber på tværs af forskelle i niveau, kultur, arbejdsområde og generation. Året er blevet erklæret en succes, ikke alene af en uafhængig evalueringsgruppe, men også af Europa-Parlamentet og mange europæiske og nationale ikke-statslige organisationer. Det Europæiske Ældreårs succes skyldes for en stor del den ikke-statslige sektors massive bidrag til at orientere de berørte målgrupper om, hvad der foregik.

3.5 Hvidbogen om europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik

I hvidbogen om europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik - en vej frem for Unionen, der blev vedtaget den 27. juli 1994, anføres det, at "Kommissionen inden længe vil fremlægge forslag til yderligere aktioner på unionsplan, der skal bidrage til at tackle de udfordringer, som en aldrende befolkning afstedkommer; aktionerne skal bl.a. dreje sig om aktive pensionisters rolle og bidrag" (kapitel VI, punkt 26).

4. DEN EUROPÆISKE UNIONS ROLLE

4.1 Nærhedsprincippet

Lovgivningskompetencen på ældreområdet henhører så godt som suverænt under medlemsstaterne (for nogle medlemsstaters vedkommende **regionerne** og **kommunerne**). EU kan imidlertid **yde støtte** til politikker, der etableres og gennemføres på det relevante plan. Denne indsats, der ganske vist er begrænset med hensyn til rækkevidde og budget, kan vise sig at være af stor værdi for såvel EU som helhed som for de myndigheder, der er ansvarlige for ældreområdet.

4.2 Fælles udfordringer

Behovet for aktion på forskellige niveauer skal ses på baggrund af de førnævnte udfordringer af såvel **økonomisk** som **social** karakter, som berører alle medlemsstaterne uden undtagelse. Befolkningens stigende gennemsnitsalder og de heraf potentielle følger udgør endvidere en alvorlig udfordring for Unionen som helhed på visse områder af vital betydning for selve dens eksistens. Ud over problemet vedrørende **social samhørighed** er der som tidligere nævnt tale om følgende områder: presset på de offentlige sociale budgetter, der udgør en risiko for den **økonomiske konvergens**; **arbejdstagernes fri bevægelighed**, industriens **konkurrenceevne** og **indvandringspres**.

4.3 Fælles muligheder

Medens udfordringerne som følge af den europæiske befolknings aldring er store, er den foreslåede aktion af begrænset rækkevidde og kan bedst forstås som sigtende mod at udnytte de **muligheder**, der ligger i et samarbejde mellem de forskellige myndigheder.

Sådanne muligheder findes hovedsagelig på grund af **forskelligartetheden**. Om end stigningen i antallet af ældre berører alle medlemsstaterne, er følgerne heraf forskellige afhængigt af den enkelte medlemsstats ældrepolitiske traditioner, og der gør sig ligeledes tidsmæssige forskelle gældende - således har befolkningerne i Det Forenede Kongerige og Belgien på indeværende tidspunkt den højeste gennemsnitsalder, medens gennemsnitsalderen er lavest i Irland, Portugal, Frankrig og Spanien. Denne situation vil ændre sig, og i 2010 vil procentdelen af ældre være mere ensartet i hele Unionen (1). Under disse omstændigheder er det klart, at medlemsstaterne har **meget at lære af hinanden** - hvilket viste sig i praksis i forbindelse med mange af de aktiviteter, der iværksattes i løbet af Det Europæiske Ældreår.

4.4 Kommissionens rolle

1993, Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne, var et mønstereksempel på, hvordan europæiske nøglespillere på det ældrepolitiske område kan arbejde sammen. Følgende hovedfaktorer muliggjorde et sådant samarbejde:

- a) Deltagelse af mange aktører på europæisk plan, herunder regerings- og andre nationale eksperter, europæiske eksperter, europæiske ikke-statslige ældreorganisationer samt enkeltpersoner og organisationer, der potentielt kan bidrage til samarbejdet på europæisk plan.
- b) Enighed om, at Kommissionen skulle spille en rolle som katalysator og fremme udvekslingen af erfaringer.
- c) Et sæt tilpasningsstrukturer, der var opbygget omkring Det Rådgivende Udvalg, skabte mulighed for en effektiv kommunikation mellem Kommissionen og nøglespillerne og mellem nøglespillerne indbyrdes.

Kommissionen anser det for sin vigtigste rolle at fungere som **katalysator med henblik på at fremme kommunikationen og udvekslingen af viden og erfaringer** inden for ældreområdet. Det er vigtigt, at aktørerne inden for ældreområdet i de forskellige medlemsstater holdes orienteret om resultaterne af dette arbejde, og med henblik herpå må der lige fra begyndelsen etableres en hensigtsmæssig **kommunikationsstrategi**, der omfatter samtlige partnere.

5. FREMGANGSMÅDE

5.1 En operationel fremgangsmåde

5.1.1 Brugerstyret

Erfaringerne frem til slutningen af 1993 har vist effektiviteten af en fremgangsmåde, hvor Kommissionen hovedsagelig **reagerer på** og støtter initiativer fra partnere på alle niveauer i EU. En sådan støtte kan have form af **information** baseret på undersøgelser, **identificering af kontaktmuligheder** for potentielle partnere i forskellige medlemsstater og **økonomisk støtte** til aktiviteter, der opfylder de fastlagte kriterier. I den forbindelse bør særlig opmærksomhed vies ikke-statslige organisationer, der opererer på europæisk plan.

5.1.2 Brugervenlig

Hvis en sådan fremgangsmåde skal fungere optimalt, må partnerne - også de potentielle - være **velinformeret** om mulighederne for at opnå støtte til deres aktioner på europæisk plan og have den nødvendige indsigt i, hvordan man får adgang til en sådan støtte. **Procedurerne** bør være enkle og ukomplicerede, og der må være kompetent personale til rådighed til **rådgivning** af potentielle partnere, ikke alene i Kommissionen, men også i medlemsstaterne. Hertil kan de strukturer og procedurer, der udvikledes i forbindelse med Det Europæiske Ældreår, tjene som grundlag og videreudvikles med henblik på at forbedre aktionens synlighed og tilgængelighed (jf. nedenfor, 5.2).

5.1.3 Praksisorienteret

Med henblik på at fremme udvekslingen af information og erfaringer må der i højere grad fokuseres på praksis end på teori. Aktionerne bør især tjene til at udbrede kendskabet til

eksempler på **god praksis** inden for de enkelte emneområder og at fremme overførslen af god praksis på tværs af de indre grænser i EU. Ikke-statslige organisationer, der har direkte kontakt til ældre, spiller en nøglerolle i denne sammenhæng.

5.1.4 Partnerskab

Ligesom det var tilfældet i forbindelse med Det Europæiske Ældreår, bør partnerskab være et grundlæggende princip for Den Europæiske Unions foranstaltninger til fordel for ældre. Ingen har monopol på de bedste løsninger på de problemer, som befolkningens aldring afstedkommer, og problemernes komplekse karakter vil højst sandsynligt give anledning til oprettelse af nye, uforudsete partnerskaber. Deltagerne vil være offentlige myndigheder, halvoffentlige organer, arbejdsmarkedets parter, den private sektor, ikke-statslige organisationer, velfærdsorganisationer og andre organisationer, der repræsenterer de mange forskellige interesser på ældreområdet. I denne sammenhæng bør Partnerskaber på tværs af generationsbestemte interesser og på tværs af de indre grænser i Unionen fortsat vies særlig opmærksomhed.

5.1.5 Deltagelse

En af de ting, man kan lære af Det Europæiske Ældreår, er, at aktioner af den her foreslåede art kan og bør gennemføres **sammen med** og ikke alene **til fordel for** ældre. Ældreorganisationer på alle niveauer, herunder på europæisk plan, er blevet styrket og er blevet mere selvbevidste i de seneste år. Gennem dem har Europas ældre borgere mulighed for at deltage på alle trin i aktiviteterne, og det må være målet at styrke de ældres **medbestemmelse og deltagelse** på alle områder. Særlig opmærksomhed må vies bestemte ældregrupper, hvis særlige situation undertiden overses. Navnlig **ældre kvinder, ældre vandrende arbejdstagere, ældre, der er bosat i afsidesliggende egne, og handicappede ældre.**

5.2 Forvaltnings-, rådgivnings- og høringsstrukturer

5.2.1 Det Rådgivende Udvalg af nationale eksperter

Kommissionen bistås af et rådgivende udvalg i forbindelse med forvaltningen af den økonomiske støtte i henhold til den foreslåede rådsafgørelse. Det positive samarbejde mellem Det Rådgivende Udvalg og Kommissionens tjenestegrene, der i så høj grad bidrog til en gnidningsløs gennemførelse af Det Europæiske Ældreår i 1993, bør videreføres, og der må, som foreslået i evalueringsrapporten (punkt 2.5) foretages operationelle ændringer med henblik på at gøre dette forvaltningsinstrument endnu mere effektivt.

5.2.2 Forbindelsesgruppen af ikke-statslige organisationer

Som tidligere nævnt har NGO en central placering, og Forbindelsesgruppen af europæiske ikke-statslige organisationer må fortsat spille en nøglerolle. Dens funktionsmåde bør imidlertid tages op til fornyet overvejelse i lyset af de spørgsmål, der rejses i evalueringsrapporten (punkt

2.5). Forbindelsesgruppen er oprettet ved en særskilt kommissionsbeslutning og er derfor ikke omfattet af det foreliggende forslag til Rådets afgørelse.

5.2.3 Det Europæiske Observationsorgan

Overvågningscentret eller "observationsorganet", der blev oprettet i forbindelse med fællesskabsaktionerne til fordel for ældre (1991-93), og som består af uafhængige eksperter på ældreområdet, har udarbejdet en række rapporter om ældres situation i Unionen. Disse publikationer er beregnet til at støtte beslutningstagningen via tilvejebringelse af oplysninger på et komparativt grundlag om politikker og tiltag med indvirkning på ældres situation i medlemsstaterne. I evalueringsrapporten (punkt 2.2) understreges den praktiske værdi af Observationsorganets bidrag, og det foreslås, at dets virke videreføres og videreudvikles. I arbejdet med at vurdere udviklingstendenser og opnåede fremskridt på de områder, der omfattes af forslaget til afgørelse, vil Kommissionen fortsat blive bistået af et af Rådet oprettet observationsorgan.

5.2.4 Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkår

Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkår har været i forreste række, når det gælder om at sætte forskellige aspekter af problemerne i forbindelse med befolkningens aldring på beslutningstagernes dagsorden; de seneste eksempler herpå er arbejdet vedrørende familiepleje og arbejdsstyrkens aldring (7). Institutet vil fungere som tænketank for Kommissionen i situationer, hvor det drejer sig om at vurdere følgerne af den europæiske befolknings aldring på mellemlang og lang sigt, og Kommissionen kan da opfordre instituttet til at medvirke i undersøgelser og initiativer, der iværksættes i henhold til den foreslåede afgørelse.

5.2.5 Informationspunkter på nationalt plan

I forbindelse med Ældreåret etableredes der ad hoc-strukturer i de fleste medlemsstater med henblik på at fremme interessen for de europæiske aktioner og forbedre kommunikationen mellem Kommissionen og det nationale/lokale plan på ældreområdet. Disse "koordineringskontorer" havde typisk til huse i en af de større ikke-statslige organisationer og blev drevet med støtte fra såvel Kommissionen som de nationale myndigheder. I evalueringsrapporten (punkt 3.1) fremhæves disse strukturers praktiske rolle, og det bør overvejes at videreudvikle ideen på grundlag af de mest vellykkede erfaringer fra 1993.

5.3 Forvaltning

5.3.1 Planlægning

Tilpasningsprocessen i forbindelse med befolkningens stigende gennemsnitsalder er præget af usikkerhed. På denne baggrund er det ikke tilrådeligt fra starten at etablere et fast arbejdsprogram, der skal gælde for hele perioden. En fleksibel proces er mere hensigtsmæssig, således at resultaterne fra hver enkelt fase udgør grundlaget for fastsættelse af prioriteter for næste fase inden for rammerne af en overordnet strategi. En sådan fremgangsmåde bør afspejles på såvel det operationelle som det finansielle plan.

5.3.2 Evaluering

Ligesom det var tilfældet med fællesskabsaktionerne for perioden 1991-93 og Det Europæiske Ældreår, vil de fremtidige aktioner blive gjort til genstand for en ekstern evaluering ved uafhængige eksperter, der ikke selv deltager i aktiviteterne. En midtvejsrapport forelægges ved slutningen af 1998, og en endelig evalueringsrapport offentliggøres senest et år efter aktionernes afslutning.

6. EMNEOMRÅDER

Indledning

Ældreåret 1993 udvidede og uddybede indsigten i de mangeartede komponenter, der tilsammen udgør det ældrepolitiske område. Resultatet er et righoldigt patchwork af hoved- og underområder, omkring hvilke yderligere aktioner på europæisk plan kan tage form. Hvidbogen om europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik - en vej frem for Unionen understreger vigtigheden af, at der tages hensyn til **aktive pensionister og ældre kvinder** i en hvilken som helst opfølgende aktion på EU-plan sideløbende med de almindelig anerkendte prioriterede mål om at styrke solidariteten mellem generationerne og fremme den sociale integration af ældre. Med henblik på at dække hele spektret af ældreanliggender foreslås det, at disse hovedområder udvides til at omfatte **omsorg og arbejdsstyrkens aldring**.

6.1 Aktive pensionisters rolle og potentielle bidrag

Forebyggelse af for tidlig afhængighed er blot en af de faktorer, der har bidraget til at rette beslutningstageres opmærksomhed mod denne den største gruppe af ældre medborgere. Her drejer debatten sig om, hvad det vil sige at være pensionist i verden af i dag og om aktive pensionisters vitale, men som oftest usynlige, bidrag til samfundslivet. Til de traditionelle debattemner såsom **frivilligt arbejde** føjes nye spørgsmål som **medbestemmelsesret** - det vil sige forbedring af de ældres mulighed for at komme til orde på alle områder, der berører dem. Nogle af de begrænsninger, der hindrer pensionister i at udnytte deres potentielle muligheder, er af **holdningsmæssig karakter**, og disse hindringer er omfattet af særprogrammer i flere medlemsstater. Debatten om de strukturer og regler, der hindrer ældre i at bidrage til samfundslivet, er blevet beriget med Det Europæiske Ældreår i 1993.

6.2 Ældre kvinder

Aldringsfænomenet berører kvinder på uensartet vis. Kvinder er i overtal blandt de ældre, og blandt de meget gamle er de i stort overtal. Ældre kvinder har sædvanligvis meget lavere indkomster end mænd, og på trods af den generelle forbedring af de ældres indkomstmæssige situation i de seneste år er fattigdom fortsat et problem for et stort antal meget gamle kvinder (4). Kvinder bærer langt den største part af "omsorgsbyrden", enten som inden for den officielle plejesektor eller som uformelle - sædvanligvis ulønnede - "familieplejere". For mange betyder plejerollen en afbrydelse af karrieren, i nogle tilfælde med en negativ indvirkning på

pensionsniveauet, medens et stigende antal pensionerede kvinder bruger deres tid på at tage sig af afhængige slægtninge. Ældre kvinders særlige behov blev belyst i forbindelse med Det Europæiske År for Ældre, og i næste fase er målet at finde frem til, hvordan disse behov kan imødekommes på en tilfredsstillende måde.

6.3 Arbejdsstyrkens aldring

Spørgsmålet om industriens konkurrenceevne i forbindelse med befolkningens aldring er genstand for stor opmærksomhed. Ændringerne i produktionsteknologien kræver en arbejdsstyrke med relevante kvalifikationer, som er i stand til at tilpasse sig den igangværende teknologiske udvikling. Med den stadig hurtigere teknologiske udvikling og en arbejdsstyrke, som består af et stigende antal ældre arbejdstagere og stadig færre nyuddannede, vil udfordringen bestå i at omskole arbejdsstyrken og gøre den egnet til at tilpasse sig udviklingen. I forbindelse med Det Europæiske År for Ældre blev offentligheden gjort opmærksom på ældre arbejdssøgendes særlige problemer og problemet med **aldersdiskrimination** (8). I næste fase må der sættes ind på at finde frem til modeller, der på samme tid tager sigte på at forbedre en aldrende arbejdsstyrkes produktivitet og at tilgodese ældre arbejdstageres egne behov. Jf. nedenfor, punkt 6.4..

6.4 Overgangen til pensionisttilværelse

For det enkelte individ opstår de aldersbetingede problemer ikke først med pensioneringen. Navnlig i årene op til tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet rejser der sig mange spørgsmål, hvoraf kun de største så småt er ved at blive gjort til genstand for interesse. Det drejer sig først og fremmest om **forberedelsen** til pensionisttilværelsen og **overgangen** mellem arbejdsliv og pensionisttilværelse samt problemet med diskriminering af ældre arbejdstagere og ældre arbejdssøgende. Det er nødvendigt at tilvejebringe større indsigt i og forståelse for de 55 - 65 åriges særlige behov, f.eks. med hensyn til deltidsarbejde og relevant støtte til at sikre tilfredsstillende arbejdsvilkår og selvudfoldelsesmuligheder i denne fase af karrieren samt forbedring af produktiviteten, jf. ovenstående, punkt 6.3. I denne forbindelse må der foretages en undersøgelse af socialsikringsystemerne i medlemsstaterne med henblik på at sikre, at de ikke lægger hindringer i vejen for en gradvis overgang til pensionering eller for en forbedring af arbejdsforholdene for ældre arbejdstagere i overensstemmelse med disses ønsker og evner.

6.5 Omsorg for ældre, der ikke kan klare sig selv, og disses adgang til plejeordninger.

Omsorg indebærer spørgsmål om **omkostninger** og **kvalitet** og om **ansvar**. En stor del af debatten har fokuseret på de forventede problemer med at finansiere plejeordninger for ældre, hvorimod der er lagt mindre vægt på spørgsmålet om adgangen til plejeordninger og disses kvalitet. Sideløbende hermed gøres der i dag mange forsøg på at undgå eller udskyde plejebehovet gennem foranstaltninger til forbedring af ældres mulighed for at føre en selvstændig tilværelse længst muligt. De offentlige myndigheders og den private sektors rolle og ansvar både med hensyn til institutionspleje og hjemmepleje må gøres til genstand for nærmere overvejelser.

De, der påtager sig en plejefunktion, er ofte selv i en sårbar situation og behovet for "omsorg for plejerne" må anerkendes. Der må tilvejebringes større indsigt i den uformelle plejesektors rolle og begrænsninger, og dens funktion på det sorte arbejdsmarked må sammenholdes med den alternative løsning at skabe nye former for beskæftigelse i plejesektoren.

8. Artikeloversigt

Artikel 1

Aktionernes karakter af støtteforanstaltninger understreges.

Artikel 2

Målene fokuserer på de emneområder, der fremstod som prioriteter i forbindelse med Det Europæiske Ældreår (1993), og som efterfølgende justeredes i lyset af hvidbogen om europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik.

Artikel 3

Der vil for størstedelens vedkommende være tale om initiativer af en vis rækkevidde med sigte på udveksling af information om særlige prioriterede emner, baseret på et fastsat arbejdsprogram og med deltagelse af nøgleorganisationer på det pågældende område fra flere medlemsstater. Betydningen af de formelle strukturer - i særdeleshed Det Rådgivende Udvalg og Forbindelsesgruppen - som selvstændige fora for udveksling af erfaringer og information må ikke undervurderes. Bortset fra Observationsorganets rapporter forventes det ikke, at Kommissionen vil bestille ret mange undersøgelser i henhold til denne afgørelse.

Artikel 4

Standardtekst.

Artikel 5

Den planlagte procedure er den samme som for de første fællesskabsaktioner (1991-93).

Artikel 6

Standardtekst.

Artikel 7

I forlængelse af erfaringerne fra Det Europæiske Ældreår finder Kommissionen det mest hensigtsmæssigt, at udbredelsen af information om aktionerne inden for den enkelte medlemsstats rammer så vidt muligt tilrettelægges i tæt samarbejde med de nationale myndigheder og gennem specialister udpeget efter aftale med de nationale myndigheder.

Artikel 8

Dette er den formelle evalueringsrapport. Det er hensigten at udarbejde og udbrede en mindre formel midtvejsrapport i 1998.

REFERENCER

1. Rapport om den demografiske situation i Den Europæiske Union (1994); Europa-Kommissionen, 1994
2. Workers versus Pensioners: intergenerational justice in an ageing world; citeret i The Economist, juni 1989
3. Vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse - udfordringer og veje ind i det 21. århundrede; hvidbog, Europa-Kommissionen, 1994
4. Older people in Europe - Social and Economic Politics; rapport fra Det Europæiske Observationsorgan, Europa-Kommissionen, 1993
5. Age and Attitudes: main results from a Eurobarometer survey; Europa-Kommissionen, 1993
6. Europæisk social- og arbejdsmarkedspolitik - en vej frem for Unionen; hvidbog, Europa-Kommissionen, 1994
7. Family Care of Dependent Older People in the European Community; Hannelore Jani-Le Bris, Institutet i Dublin, 1993.
8. Age Discrimination against older workers in the European Community; Eurolink Age, 1993.

EUROPA-KOMMISSIONEN

**Forslag til Rådets afgørelse om fællesskabsstøtte
til aktioner til fordel for ældre**

(forelagt af Kommissionen)

Forslag til

RÅDETS AFGØRELSE

om fællesskabsstøtte til aktioner til fordel for ældre

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR -

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 235,

under henvisning til forslag fra Kommissionen ¹

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet²

under henvisning til udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg³, og ud fra følgende betragtninger:

Det Europæiske Økonomiske Fællesskab sigter mod en fortsat forbedring af leve- og arbejdsvilkårene og mod en harmonisk økonomisk udvikling;

Det Økonomiske og Sociale Udvalg har vedtaget udtalelse af 25. november 1993⁴ om de ældres vilkår i samfundet;

Rådet har vedtaget erklæring af 6. december 1993 i anledning af afslutningen af Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne, hvori det tages ad notam, at Kommissionen har til hensigt at fremlægge forslag på dette område;⁵

Europa-Parlamentet har vedtaget beslutning af 24. februar 1993 om de ældres situation i Det Europæiske Fællesskab⁶;

erklæringen om samarbejde med velfærdsorganisationer, der findes som bilag til traktaten om Den Europæiske Union, understreger betydningen af samarbejdet med organisationer inden for det velfærdsmæssige og det sociale område samt fonde i deres egenskab af institutioner med ansvar for sociale foretagender og tjenester;

¹ EFT nr.

² EFT nr.

³ EFT nr.

⁴ EFT nr. C 34, 2.2.94, s. 61

⁵ EFT nr. C 343, 21.12.93, s. 1

⁶ EFT nr. C 77, 14.3.94, s. 24

den nuværende demografiske udvikling fører til en kraftig forøgelse af ældrebefolkningen, og denne udvikling vil få væsentlige økonomiske og sociale følger, særlig for arbejdsmarkedet, socialsikringen og de sociale udgifter;

høringer og samarbejde om foranstaltninger for ældre mellem Kommissionen, medlemsstaterne og repræsentanter for de ældre udgør et vigtigt element til fremme af solidariteten i Den Europæiske Union;

de foranstaltninger, der iværksættes på europæisk plan, sigter mod at udbrede kendskabet til og supplere de forskellige former for foranstaltninger, der gennemføres i medlemsstaterne på forskellige niveauer;

Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne (1993) viste den praktiske værdi af udvekslingen af information og erfaringer på ældreområdet i Europa:

de resultater, der opnåedes med Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne, gør det berettiget at iværksætte et opfølgende særinitiativ af engangskaraktter på europæisk plan, som bygger videre på resultaterne af Ældreåret;

traktaten indeholder ikke, for vedtagelse af denne afgørelse, anden hjemmel end den i artikel 235 fastsatte -

TRUFFET FØLGENDE AFGØRELSE:

Artikel 1

Der etableres hermed en ramme for fællesskabsstøtte til aktioner, der iværksættes i medlemsstaterne med henblik på at tackle de udfordringer, som en aldrende befolkning afstedkommer. Initiativet omfatter perioden den 1. september 1995 til den 31. december 1999.

Artikel 2

De i artikel 1 omhandlede aktioner har følgende mål:

1. at identificere metoder til at styrke aktive pensionisters rolle og potentielle bidrag
2. at fremme god praksis vedrørende:
 - a) forbedring af ældre kvinders situation
 - b) forvaltning af en aldrende arbejdsstyrke
 - c) overgang fra arbejdsliv til pensionisttilværelse
 - d) omsorg for ældre, som ikke kan klare sig selv, og disses adgang til plejeordninger
3. at fremme solidaritet mellem generationerne og integration af ældre, som risikerer at blive isoleret.

Artikel 3

De i artikel 2 omhandlede mål skal nås på grundlag af følgende foranstaltninger:

- a) særlige projekter, der opfylder kriterierne i bilaget til denne afgørelse
- b) sammenlignende undersøgelser og tværnationale initiativer, der sigter mod at fremme udveksling af information og erfaringer mellem medlemsstaterne og at fremme god praksis inden for de prioriterede emneområder, på grundlag af partnerskaber med deltagelse af den offentlige og den private sektor samt faglige og frivillige organisationer
- c) regelmæssig udarbejdelse af sammenlignende rapporter om ældres socioøkonomiske situation i Den Europæiske Union ved en gruppe uafhængige eksperter (der vil få navnet Europæisk Observationsorgan vedrørende Ældreområdet og Ældre).

Artikel 4

1. Kommissionen er ansvarlig for gennemførelsen af denne afgørelse.
2. Efter høring af det i artikel 6 omhandlede udvalg træffer Kommissionen beslutning om finansiering af særaktioner.
3. Kommissionen hører eventuelt det i artikel 6 omhandlede udvalg vedrørende andre praktiske aspekter af gennemførelsen af afgørelsen.

Artikel 5

1. Ansøgning om støtte kan indgives af organisationer eller enkeltpersoner. Ansøgninger fremsendes til Kommissionen.
2. Fællesskabets bidrag til støtteberettigede aktioner i henhold til denne afgørelse kan højst udgøre 75 % af de samlede udgifter til den pågældende aktivitet med undtagelse af udgifter til undersøgelser, som Kommissionen har bestilt som led i opnåelsen af de i denne afgørelse fastsatte mål.

Artikel 6

Kommissionen bistås af et udvalg af rådgivende karakter, i det følgende benævnt "udvalget", som består af to regeringsrepræsentanter fra hver medlemsstat, og som har en repræsentant for Kommissionen som formand.

Kommissionens repræsentant forelægger udvalget et udkast til de foranstaltninger, der skal træffes. Udvalget afgiver udtalelse om dette udkast inden for en tidsfrist, som formanden, i givet fald efter afstemning, kan fastsætte under hensyn til, hvor meget det pågældende spørgsmål haster.

Udtalelsen optages i mødeprotokollen; desuden har hver medlemsstat ret til at anmode om, at dens holdning indføres i mødeprotokollen.

Kommissionen tager størst muligt hensyn til udvalgets udtalelse. Den underretter udvalget om, hvorledes den har taget hensyn til dets udtalelse.

Udvalget fastsætter selv sin forretningsorden.

Artikel 7

Kommissionen er ansvarlig for tilrettelæggelse af udvekslingen af information og udbredelsen af kendskab til programmet.

Artikel 8

1. Kommissionen forelægger inden den 31. december 2000 Rådet og Europa-Parlamentet en rapport om gennemførelsen og resultaterne af aktionerne.

Artikel 9

Denne afgørelse offentliggøres i De Europæiske Fællesskabers Tidende.

Udfærdiget i Bruxelles,

På Rådets vegne

Formand

GRUNDLÆGGENDE KRITERIER FOR FINANSIERING AF AKTIVITETER

I PRIORITEREDE EMNEOMRÅDER

Mindst ét af følgende emneområder skal være repræsenteret:

- i aktive pensionisters rolle og potentielle bidrag
- ii forbedring af ældre kvinders situation
- iii forvaltning af en aldrende arbejdsstyrke
- iv overgang fra arbejdsliv til pensionisttilværelse
- v omsorg for ældre, som ikke kan klare sig selv, og disses adgang til plejeordninger.

II NØGLEPRINCIPPER

Der gives prioritet til aktiviteter, der er baseret på et eller flere af følgende principper:

1. Fremme af solidaritet mellem generationerne
2. Forbedring af de ældres mulighed for at deltage i samfundslivet
3. Integration af ældre, som risikerer at blive isoleret, navnlig ældre vandrende arbejdstagere, ældre, som er bosat i afsidesliggende egne, handicappede ældre samt ældre kvinder.

III GENERELT

Ved udvælgelsen af støtteberettigede aktiviteter tages der hensyn til følgende generelle kriterier:

1. Aktiviteternes nyskabende eller eksperimentelle karakter i forhold til gængse fremgangsmåder.
2. Aktiviteterne tager sigte på at fremme god praksis på det omhandlede område.
3. I aktiviteterne deltager organisationer og enkeltpersoner, der er anerkendt som førende inden for det pågældende område.
4. Aktiviteterne omfatter arrangementer til informering af ikke-deltagende interesserede om resultaterne.
5. Aktiviteternes har et tværnationalt perspektiv.

For så vidt angår sammenlignende undersøgelser og tværnationale initiativer (som omhandlet i artikel 3), forbeholder Kommissionen sig ret til at opfordre Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkår og/eller Det Europæiske Observationsorgan vedrørende Ældreområdet og Ældre til at medvirke i gennemførelsen af det pågældende arbejde.

FINANSIERINGSOVERSIGT

1. OPERATIONENS TITEL

Fællesskabsstøtte til aktioner til fordel for ældre.

2. BERØRTE BUDGETPOSTER

B3-4104: Aktioner til fordel for ældre
AO-1178: Teknisk bistand - Konsulentbistand
AO-2380: Administrationsomkostninger
AO-2600: Undersøgelser

3. RETSGRUNDLAG

EØF-traktatens artikel 235. Kommissionens forslag forventes at blive fulgt op af en ny rådsafgørelse i begyndelsen af 1995.

4. BESKRIVELSE

En ramme for fællesskabsstøtte til fremme af udveksling af information og erfaringer, med følgende mål:

1. at styrke aktive pensionisters rolle og potentielle bidrag
2. at fremme god praksis vedrørende:
 - a) forbedring af ældre kvinders situation
 - b) forvaltning af en aldrende arbejdsstyrke
 - c) overgang fra arbejdsliv til pensionisttilværelse
 - d) omsorg for ældre, som ikke kan klare sig selv, og disses adgang til plejeordninger
3. fremme af solidaritet mellem generationerne og integration af ældre, som risikerer at blive isoleret.

Aktionen løber over fire år og fire måneder, fra den 1. september 1995 til den 31. december 1999.

5. KLASSIFICERING AF UDGIFTER

- 5.1 Ikke-obligatoriske udgifter
- 5.2 Opdelte bevillinger
- 5.3 Indkomsttype: ingen

6. UDGIFTERNES ART

- 6.1 **100% dækning:** Aktiviteter forbundet med kontrakter om levering af tjenesteydelser (udgifter til undersøgelser, ekspertmøder, konferencer og seminarer, uddannelse, information og koordinering af publiceringsvirksomhed; rådgivning og støtte i direkte tilknytning til opfyldelsen af aktionens målsætninger, hvor disse er en integreret del af aktionen); undtaget herfra er udgifter til styring af aktionerne og den generelle administration. Disse udgifter er led i Kommissionens forvaltning af programmet.
- 6.2 **Tilskud til aktiviteter**
Normalt højst 75% af de samlede udgifter til den pågældende aktivitet.
- 6.3 **Rentetilskud:** inget
- 6.4 **Andre former for udgifter:** ingen
- 6.5 **Tilbagebetaling:** Tilbagebetaling af det ydede tilskud vil blive krævet, såfremt en aktion ikke opfylder kontraktens målsætninger. Der sigtes ikke mod "økonomisk" succes i egentlig forstand.

7. FINANSIELLE FØLGER

7.1 Beregning af driftsomkostninger - konto B3-4104

Omkostningerne er beregnet på grundlag af aktivitets- og udgiftsniveauet for 1994, idet et identisk aktivitetsniveau forudsættes opretholdt i hvert af de følgende tre år. For 1999, det sidste år, hvor der kan forventes nedsat aktivitet, kalkuleres der alligevel med samme niveau, eftersom 1999 er FN's Ældreår, og EU højst sandsynligt vil ønske at markere dette år (jf. EU-deltagelsen i FN's Familieår, 1994).

Anslåede udgiftsforpligtelser (angivet i mio. ECU)

	1995	1996	1997	1998	1999
I alt	1,0	5,5	5,5	5,5	5,5

Anslået fordeling på udgiftsområder (angivet i mio. ECU)

Udveksling/ god praksis	0,5	2,9	2,9	2,9	2,0
NGO-støtte	0,3	0,9	0,8	0,9	1,4
Forskellige tilskud*	0,2	1,7	1,7	1,7	2,0
Evaluerings- Aktiviteter udført af inst. i Dublin		0,1		0,1	
	pm	pm	pm	pm	pm

*Støtte til særlige tværnationale projekter og aktiviteter, der bidrager til at opnå de i afgørelsen fastsatte mål.

8. BEKÆMPELSE AF SVIG

Løbende kontrol ved Kommissionens tjenestegrene med bistand fra tekniske eksperter. Midtvejs- og endelige finansieringsrapporter og kontraktperioder for højst ét år. Efterfølgende udbetalinger betinget af tilfredsstillende midtvejsrapporter. Systematisk stikprøvekontrol på stedet, foretaget af Kommissionens tjenestegrene (GD V og GD XX).

9. OMKOSTNINGSEFFEKTIVITET

9.1 Særlige mål

Målene er som anført i punkt 4 ovenstående. De endelige modtagere er ældre i hver af de anførte kategorier. De umiddelbare modtagere er partnerskabsgrupper, der deltager i de aktiviteter, der modtager fællesskabstilskud.

9.2 Berettigelse

Befolkningens stigende gennemsnitsalder udgør en af de største økonomiske og sociale udfordringer, som Den Europæiske Union og dens medlemsstater nogensinde har stået over for (jf. afsnit 3 i begrundelsen).

Den foreslåede aktion er Unionens primære svar på den demografiske udviklingstendens. Om end det er et yderst begrænset svar i forhold til den udfordring, som befolkningens aldring repræsenterer, tager det ikke desto mindre fat på problemets kerne så effektivt, som det er muligt inden for rammerne af den etablerede kompetencefordeling. Der fokuseres på økonomiske og sociale nøgleaspekter: omsorg for det stigende antal ældre, der ikke kan klare sig selv, ældre kvinders situation, konkurrenceevnen i forbindelse med en aldrende arbejdsstyrke, aktive pensionisters potentielle bidrag.

Hvert af disse emneområder er i sig selv omfattende nok til at fortjene betydelige økonomiske investeringer til afhjælpning af de værste problemer, og sådanne investeringer foretages da også - på en noget tilfældig måde - rundt om i medlemsstaterne. Det foreliggende forslag sigter mod at skabe synergi i bestræbelserne på at finde løsninger på dette omfattende problemkompleks.

De foreslåede praktiske foranstaltninger - informationsudveksling og fremme af god praksis - er erfaringsmæssigt en velegnet metode til at øge synergien på europæisk plan, en metode, der tager behørigt hensyn til nærhedsprincippet, og som må formodes at føre til praktiske resultater. Den række aktioner, der iværksattes i 1993, og som anvendte denne metodik, fik en særdeles positiv omtale af den uafhængige ekspertgruppe, der havde fået til opgave at evaluere Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne (1993) (jf. evalueringsrapporten).

Eftersom de vigtigste operationelle kontakter allerede er etableret og metoderne afprøvet i praksis, er der ingen større usikkerhedsmomenter forbundet med de foreslåede aktioner.

9.3 Overvågning og evaluering

9.3.1 Resultatindikatorer

Der er over 100 mio ældre, herunder ældre arbejdstagere, i EU. På grundlag af en så begrænset aktion som den foreslåede er det selvsagt urealistisk at opstille resultatindikatorer for ældrebefolkningen som helhed.

Den primære indikator for de deltagende projekters vedkommende vil være gennemførelsen af det fastsatte arbejdsprogram, medens den sekundære indikator vil angive, i hvor høj grad projektideer fra det omhandlede arbejdsprogram overtages og genbruges af grupper og organer, der ikke er direkte involveret i projektet. Som led i en lære- og udvekslingsproces skal arbejdsprogrammerne specificere målelige resultatindikatorer såsom: antal arrangementer og deltagere, deltagertype og -niveau samt iværksatte opfølgingsaktioner.

For så vidt som der er tale om et partnerskabsprogram, hvori Kommissionen blot er én af partnerne, er graden af respons og interesse fra andre nøglepartners side en signifikant indikator. I den sammenhæng henledes opmærksomheden på, at der opnåedes en meget stor multiplikatoreffekt i forbindelse med Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne. Hvis antallet af arrangementer tages som indikator, var multiplikatoreffekten mindst 10 : 1. Jf. evalueringsrapporten, punkt 3.1.

9.3.2 Evaluering

På grundlag af en ekstern evaluering ved uafhængige eksperter, som udpeges af Kommissionen, vil resultatet af aktionen blive sat ind i en sammenlignende kontekst, og eventuelle følger for den politiske udvikling på regionalt, nationalt og europæisk plan vil blive fremanalysert. Kommissionen forelægger inden den 31. december 2000 Rådet og Europa-Parlamentet en endelig rapport om aktionens gennemførelse.

9.4 Sammenhæng med den økonomiske planlægning

Aktionen indgår i det pågældende GD's finansielle planlægning.

10. ADMINISTRATIONSOMKOSTNINGER

10.1 Teknisk bistand - konto AO-1178 og AO-238

De nuværende personaleressourcer til gennemførelse af aktioner til fordel for ældre fordeler sig således:

Tjenestemænd:	A:	1
	B:	1
	C:	1
Tekniske ass.:		2
Midlertidig sekretærhjælp:		1

De foreslåede aktioner kan gennemføres uden at øge ovennævnte personaleressourcer. Nedenstående angives følgerne for konto AO-1178:

	1995	1996	1997	1998	1999
Teknisk bistand	25.000	100.000	100.000	100.000	100.000

10.2 Teknisk bistand - Administrationsomkostninger - konto AO-2380

Der afsættes midler til køb af et minimum af specialtjenesteydelser af hensyn til en effektiv afvikling af aktionerne. Disse tjenesteydelser omfatter: udarbejdelse af adresselister, edb-behandling af information samt teknisk design. Foreslåede bevillinger til konto AO-2380:

	1995	1996	1997	1998	1999
Administrationsomkostn.	7.000	35.000	35.000	35.000	35.000

10.3 Undersøgelser - konto AO-2600

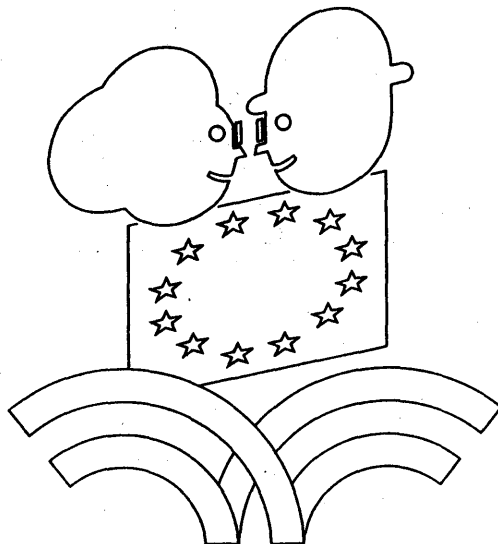
En enkelt større undersøgelse vil blive bestilt og publiceret pr. år. Nedenstående angives følgerne for konto AO-2600:

	1995	1996	1997	1998	1999
Undersøgelser	50.000	250.000	250.000	250.000	250.000

Fællesskabsaktioner til fordel for ældre for perioden 1991-1993, herunder Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne

EVALUERINGSRAPPORT

1994

Anne Jamieson
Birkbeck College
University of London

I samarbejde med :

Mathias Grube,
Arcada Institut, Hannover

Nicole Malpas,
NM Consultants, Chenee-Liège

Marie-José Raetsen,
NM Consultants, Chenee-Liège

Nærværende rapport er udarbejdet af en uafhængig evalueringsgruppe, der af Europa-Kommissionen har fået til opgave at evaluere fællesskabsaktionerne for ældre for perioden 1991-1993, herunder Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne. Gruppeleder er Anne Jamieson, Birkbeck College, London University, der bistås af tre forskere: Mathias Grube (Tyskland), Nicole Malpas (Belgien) og Marie-Jose Raetsen (Nederlandene).

Tak til:

alle dem, der så beredvilligt har brugt tid på at tale med os og udfylde spørgeskemaer, samt til de mange mennesker, der har hjulpet os ved at sende os materiale med oplysninger om deres organisationer og arrangementer i Ældreåret.

De i rapporten indeholdte oplysninger afspejler ikke nødvendigvis Europa-Kommissionens synspunkter.

Indholdsfortegnelse

	Side
RESUME	1
I. DEL: EVALUERINGSRAPPORTEN - MÅL OG METODER	
1. Målsætninger og begrænsninger	6
2. Metodik	7
II. DEL: "FÆLLESSKABSÅKTIONER FOR ÆLDRE 1991-93"	
1. Den sociale kontekst - nye udfordringer som følge af befolkningens stigende gennemsnitsalder	8
2. Formålet med fællesskabsaktionerne 1991-93	9
3. Kommissionens aktiviteter 1991-92	10
4. Styring af aktionerne	12
III. DEL: 1993: DET EUROPÆISKE ÅR FOR ÆLDRE OG FOR SOLIDARITET MELLEM GENERATIONERNE	
1. Målsætninger og formelle strukturer	12
2. Aktiviteter på europæisk plan	15
2.1. PR- og informationsvirksomhed	15
2.2. Publikationer	16
2.3. Europæisk net af nyskabende projekter	17
2.4. Samfinansiering af aktiviteter i medlemsstaterne	21
2.5. Beslutningsprocesser og høringer	23
2.6. Aktiviteter med relation til arbejdet i andre EU-instanser	25
3. Aktiviteter i medlemsstaterne	27
3.1. Nationale strategier	27
3.2. De nationale aktiviteters omfang	29
3.3. De nationale aktiviteters karakter	30
3.4. Aktiviteterne set i forhold til Ældreårets målsætninger	38
3.5. Hvad skal der til for at gøre Ældreåret til en succes?	46

IV. DEL. RESULTATER AF ÆLDREÅRET OG INDHØSTEDE ERFARINGER

1.	Opsummering af resultaterne	49
	1.1. I medlemsstaterne	49
	1.2. På europæisk plan	51
2.	Stærke og svage sider - indhøstede erfaringer:	
	2.1. Gennemførelsesprocesser	54
	2.2. Ældreårets indholdsmæssige aspekter	56
	Referencer	59
	Bilag:	
1.	Evalueringsmetodik	61
2.	Konferencer arrangeret i samarbejde med Europa-Kommissionen	62
3.	Kommissionens publikationer	63
4.	Andet offentliggjort materiale	64
5.	Liste over medlemmerne af Det Rådgivende Udvalg, nationale koordinatore og formænd for de i Forbindelsesgruppen repræsenterede NGO'er	67

RESUME

Evalueringsrapporten

I nærværende rapport præsenteres resultaterne af evalueringen af fællesskabsaktionerne 1991-93, der iværksattes i henhold til Rådets afgørelse fra 1990 (1). Det tredje år, 1993, udnævntes til Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne, og var kulminationen på det treårige handlingsprogram (2). At rapporten lægger så stor vægt på Ældreåret, skyldes, at en stor del af det arbejde, der udførtes i 1991-92, var forberedelser til 1993, hvor langt den største del af aktiviteterne afvikledes.

Det treårige program: kontekst, målsætninger og indledende aktiviteter

Under hensyntagen til **subsidiaritetsprincippet** og Den Europæiske Unions (eller Fællesskabet som det hed, da aktionerne indledtes) begrænsede beføjelser på dette område, var det overordnede formål med det treårige program at fremme overvejelser og drøftelser om de udfordringer, der følger af befolkningens stigende gennemsnitsalder. Målsætningerne fokuserer navnlig på fremme af de ældres **mulighed for en selvstændig tilværelse, social integration og fremme af de ældres evne til at deltage aktivt i samfundslivet**. I løbet af de to første år arrangerede Kommissionen en række **konferencer**, understøttet af en række **undersøgelser**, der oprettedes et **observationsorgan vedrørende ældre og gamle**, og planlægningen af et **europæisk net af nyskabende projekter** påbegyndtes.

I henhold til Rådets afgørelse nedsattes et **Rådgivende Udvalg** med to repræsentanter for hver medlemsstat. I henhold til Kommissionens beslutning af 17. oktober 1991 (5) nedsattes en **NGO-Forbindelsesgruppe** med rådgivende funktion.

Det Europæiske Ældreår: formål og foranstaltninger

Formålet var at understrege Fællesskabets sociale dimension, gøre samfundet opmærksom på følgerne af befolkningens stigende gennemsnitsalder, skabe debat og fremme solidariteten mellem generationerne og at inddrage de ældre i Fællesskabets integrationsproces. Kommissionens foranstaltninger bestod i dels tilskyndelsesforanstaltninger uden økonomiske implikationer og dels foranstaltninger, der helt eller delvis finansieredes af Kommissionen. Sidstnævnte omfattede både europæiske og nationale aktiviteter.

Aktiviteter på europæisk plan

De af Kommissionen arrangerede og finansierede aktiviteter omfattede **PR-virksomhed**, dvs. fremstilling af pressemateriale, logo, papirvarer, T-shirts og andet, som anvendtes i medlemsstaterne i varierende grad. Endvidere offentliggjordes et antal publikationer, heraf nogle af **Observationsorganet vedrørende ældre og gamle**. For det tredje oprettedes to net af **nyskabende projekter**, hvori deltog 36 projekter, der repræsenterede samtlige medlemsstater, og disse aktiviteter støttedes året igennem. For det fjerde ydede Kommissionen 522 tilskud til nationale og europæiske aktiviteter, arrangeret af organisationer i medlemsstaterne. For det femte havde afdelingen løbende kontakt med andre af Kommissionens afdelinger og med **Europa-Parlamentet** og **Det Økonomiske og Sociale Udvalg**.

Nationale aktiviteter

Gennem Det Rådgivende Udvalg udpegede medlemsstaterne Nationale Koordineringsudvalg, der havde til opgave at tilrettelægge nationale arrangementer. Antallet af sidstnævnte arrangementer og graden af centralisering af planlægning og informationsvirksomhed varierede fra land til land, og det gjorde også de nationale ressourcer, der anvendtes i forbindelse med Ældreåret. Som helhed betragtet var **aktivitetsniveauet** meget højt, idet antallet af arrangementer nåede op på 5 000, hvilket er ca. 10 gange så mange som de aktiviteter, der samfinansieredes af Kommissionen.

Aktiviteterne omfattede konferencer og seminarer, udstillinger, film og andre kulturarrangementer, fremstilling af materiale, bl.a. videofilm, samt udvekslingsbesøg og informationsudveksling i og mellem medlemsstaterne.

Hovedresultater på nationalt plan

Den overvældende respons på græsrodsplan er i sig selv et indicium på initiativets succes. Nogle af resultaterne kan imidlertid bestemmes mere præcist:

De ældre selv deltog i en vis udstrækning i aktiviteterne, og nogle aflagde for første gang i deres liv besøg i andre europæiske lande. Graden af deltagelse varierede, men de, der deltog, fik styrket deres selvtillid.

Organisationer, der beskæftiger sig med ældreproblemer, har i vid udstrækning fået forbedret deres status, og der er oprettet **forbindelser og netværk**, som højst sandsynligt vil fortsætte efter Ældreårets afslutning. De kræfter, der er lagt i at oprette **net af nyskabende projekter**, er efter alt at dømme godt anvendt, for så vidt som projekter, der ikke tidligere havde kendskab til hinandens eksistens, har fået mulighed for at udveksle ideer og styrke deres profil i hjemlandet.

Der er fremstillet en stor mængde **materiale** i medlemsstaterne, bl.a. bøger, videofilm og uddannelsespakker, der alt sammen også vil kunne anvendes fremover.

Resultater i form af **mere vidtrækkende sociale virkninger** i form af politiske foranstaltninger og holdningsændringer har formodentlig været af begrænset omfang, selv om det må erkendes, at f.eks. holdningsændringer er svære at måle. I betragtning af at "ældre" ikke ligefrem er det mest populære medieemne, var presseomtalen af Ældreåret af betydeligt omfang, især på lokalt plan, og meget tyder på, at de ældres rolle i stigende grad bliver emne for offentlig debat i flere lande.

Hovedresultater på europæisk plan

Det Rådgivende Udvalg har stort set fungeret godt som samarbejdsstruktur mellem medlemsstaterne og Kommissionen. Det har skabt et forum for udveksling af information og synspunkter om ældrepolitik, og disse drøftelser resulterede i Rådets principklæring om retningslinjer for den fremtidige ældrepolitik (7), der vedtoges i december 1993.

Endnu en europæisk beslutning så dagens lys, nemlig Rådets resolution om fleksible pensionsordninger (13), der var en opfølgning af Kommissionens rapport om pensioneringsalder (12).

Mængden af tværnational europæisk litteratur er øget som følge af de treårige aktioner. Observationsorganets publikationer og Eurobarometer-meningsmålingerne er yderst vellykkede eksempler, der citeres af både politikere og ældreorganisationer.

En stor del af tilskyndelsen til ældreaktionerne, herunder Det Europæiske Ældreår, kom fra Europa-Parlamentet, der længe har arbejdet med at fremme aktioner til fordel for ældre. Ved Ældreårets afslutning arrangerede det et Ældreparlament, der fulgtes op af en parlamentsbetænkning om foranstaltninger til fordel for ældre, som vedtoges af Parlamentet i februar 1994 (9). Det Økonomiske og Sociale Udvalg har ligeledes støttet aktioner til fordel for ældre og vedtog i november 1993 en udtalelse om ældre i samfundet (10).

Problemer og begrænsninger

Ældreåret har styrket og i mange tilfælde skabt kontakt mellem organisationer, der beskæftiger sig med ældreanliggender. Det har appelleret til mange lokale myndigheder og fritidsorganisationer. Det har haft mindre succes med at inddrage arbejdsmarkedets parter, på trods af at det formodentlig er på beskæftigelsesområdet, at der stilles de største krav til solidaritet mellem generationerne. Solidaritet mellem generationerne har været mest markant i de mange aktiviteter, der omfatter både børn og ældre. "Mellemgenerationerne" har spillet en mindre fremtrædende rolle i Ældreåret.

Der er indhøstet en del erfaringer, f.eks. med hensyn til PR-strategi, beslutningsstrukturer og kommunikationsprocesser, som kan være nyttige i forbindelse med planlægning af fremtidige aktiviteter.

Mange aktiviteter i forbindelse med Ældreåret var éngangsforeteelser og vil eventuelt gå i glemmebogen. Men andre resulterede i etablering af mere langsigtede forbindelser og ideer til samarbejde i og mellem medlemsstaterne. Der er formodentlig også skabt forventninger i mange organisationer om fortsat støtte til aktiviteter fra både nationale og europæiske kilder. Uanset hvad der måtte blive besluttet herom, er det hævet over enhver tvivl, at der i årene fremover er nok at tage fat på vedrørende de ældres rolle i samfundet. Fællesskabsaktionerne og Ældreåret har vist, at medlemsstaterne er fælles om mange problemer. Forbindelserne på tværs af grænserne mellem de ældre og mellem deres interesseorganisationer er blevet styrket og vil formodentlig blive udbygget fremover.

I. DEL: EVALUERINGSRAPPORTEN - MÅL OG METODER

1. Målsætninger og begrænsninger

Alt arbejdet forbindelse med evalueringen (planlægning, dataindsamling og analyse) udførtes over en periode på seks måneder, fra september 1993 til februar 1994. Kommissoriet lød på en evaluering af Det Europæiske Ældreår (1993) set i sammenhæng med fællesskabsaktionerne for ældre (1991-93). Evalueringen dækker således en treårig periode, men med altovervejende vægt på 1993 (Ældreåret).

Formålet var at:

1) opstille en kort **oversigt** over de hovedaktiviteter, der iværksattes og fremmedes af Kommissionen i perioden **1991-92** i henhold til Rådets afgørelse af 1990 om fællesskabsaktioner til fordel for ældre, 2) give en mere detaljeret **beskrivelse af de aktivitetstyper**, der gennemførtes og støttedes af Kommissionen som led i **Det Europæiske Ældreår**, i forhold til de mål og foranstaltninger, der er anført i artikel 1 i Rådets afgørelse af 24. juni 1992, 3) beskrive de **mekanismer**, gennem hvilke aktiviteterne gennemførtes - rollefordelingen mellem Kommissionen og de europæiske og nationale udvalg, der var nedsat til at forestå styringen af aktionerne - og at identificere disse mekanismers stærke og svage sider, 4) identificere **hovedresultaterne** af fællesskabsaktionerne til fordel for ældre såvel som de mindre vellykkede aspekter, 5) diskutere **følgerne** af evalueringens resultater for fremtidige EU-aktiviteter.

Undersøgelserne i forbindelse med evalueringen er for størstedelens vedkommende gennemført "post festum" og har et yderst begrænset perspektiv. En af de største begrænsninger ligger i, at der fortrinsvis anlægges en **europæisk synsvinkel**. Vi har naturligvis opsøgt information om aktiviteter i medlemsstaterne, idet det, når alt kommer til alt, er der "det sker", men da såvel tiden som ressourcerne var begrænsede, er perspektivet i allerhøjeste grad "fra oven nedad", idet oplysningerne er indhentet gennem interviews og korrespondance med nøglepersoner i medlemsstaterne. Mange medlemsstater er i gang med at vurdere resultaterne af Ældreåret, og vores arbejde ville have fået en helt anden karakter, hvis vi havde kunnet bygge på en evaluering af medlemsstaternes undersøgelser. Men under alle omstændigheder

har vi fået stor respons fra mange enkeltpersoner og organisationer i alle medlemsstater, og på denne baggrund har det været muligt at tegne et billede af de opnåede resultater, et billede, der omend det ikke fortæller hele historien, dog er yderst informativ og giver et tilstrækkeligt grundlag for vore konklusioner.

2. Metodik

Oplysningerne indsamledes på grundlag af en række forskellige metoder: dokumentariske undersøgelser, interviews, spørgeskemaer og overværelse af arrangementer. Eftersom der kun var tre måneder tilbage af Ældreåret på det tidspunkt, da evalueringen påbegyndtes, gik en stor del af dataindsamlingen ud på at opspore allerede stedfundne aktiviteter og arrangementer. Informationskilderne var dels europæiske dokumenter (råds- og kommissionsdokumenter og arbejdspapirer, PR-materiale, avisudklip, publikationer, korrespondance, referater af vigtige møder samt økonomiske data) og dels nøgleaktører og interessegrupper. Nogle af disse blev interviewet, andre blev anmodet om at udfylde et spørgeskema. Nogle NGO'er udsendte en skrivelse til deres medlemmer med opfordring til at fremsætte kommentarer. Endelig overværede vi møder i Det Rådgivende Udvalg, Forbindelsesgruppen, Observationsorganet, Nettet af nyskabende projekter samt flere nationale arrangementer.

Størstedelen af det indsamlede materiale er af kvalitativ karakter, dvs. oplysninger om temaer, processer og holdninger. I begrænset omfang er der endvidere foretaget kvantitative analyser af fordelingen af fællesskabsressourcer.

En mere detaljeret redegørelse for metodikken findes i bilag 1.

II. DEL: "FÆLLESSKABSAKTIONER TIL FORDEL FOR ÆLDRE FOR PERIODEN 1991-93

1. Den sociale kontekst - nye udfordringer som følge af befolkningens stigende gennemsnitsalder

Som bekendt er der sket store demografiske ændringer i Europa i løbet af dette århundrede. Faldende fødselstal og en drastisk stigning i levealderen har ændret aldersstrukturen i vore samfund. I de fleste EU-medlemsstater er en tredjedel af befolkningen over 50 år og omkring 15% er 65 år eller derover.

Og hvad så? kunne man spørge. Først og fremmest må det slås fast, at det er et gode, at de fleste af os nu kan forvente en høj levealder og det meste af tiden være ved godt helbred. Men på samme tid udgør det en vældig udfordring, fordi det sociale og økonomiske liv er struktureret ud fra den forudsætning, at færre ville leve så længe, og at folk mellem 60 og 70 år ville "sætte farten ned", trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet og leve af pension de sidste år af deres liv.

Problemet består således ikke i, at der bliver flere ældre - det burde snarere fejres. Problemet består i, at vore sociale og økonomiske strukturer stadig i høj grad er baseret på et forældet syn på alderdommen, til trods for at et stadig stigende antal mennesker lever et helbredsmæssigt godt liv i 20-30 år, efter at har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Politikerne står nu med problemet med stigende pres på socialsikringssystemet og stigende udgifter til sundheds- og socialforsorg. Debatter om pensionsalder og pensionsreformer og udgifter til sundhedspleje og omsorg for de svageste ældre er kommet på dagsordenen i alle EU-lande. I en stor del af den offentlige debat er der en tendens til at opfatte ældre som en byrde, og samfundene har generelt indtaget en yderst aldersdiskriminerende holdning, der omfattes, om ikke som en byrde, så dog som en irrelevant gruppe, der har "levet deres liv". Denne ældrediskriminerende opfattelse modsiges i vid udstrækning af mange ældres daglige aktivitet og engagement, men denne udfordring fra de ældre er stort set gået ubemærket hen - i hvert fald indtil for nylig. I løbet af de sidste ti år er der sket en betydelig stigning i antallet - og styrken - af organisationer, der sigter mod at bekæmpe social udstødelse af ældre og vise,

hvad ældre ville kunne klare, hvis de fik muligheden. Politikere er begyndt at tage hensyn hertil ud fra en stigende bevidsthed om, at det ikke er i samfundets interesse at udelukke ældre. Men i det nuværende klima karakteriseret ved økonomisk recession og høj arbejdsløshed og heraf følgende konkurrence om jobbene og belastning af de offentlige midler og tjenesteydelser opstår der reelle dilemmaer, bl. a. med hensyn til generationernes ligeværdighed.

Dette er baggrunden for ideen om et europæisk program til fordel for ældre. Helt konkret er programmet et resultat af Europa-Parlamentets indsats til fordel for ældre. På baggrund af en række debatter og beslutninger fremsattes der i 1986 et forslag om tilrettelæggelse af et Europæisk År for Ældre. Dette forslag kom på et yderst relevant tidspunkt og fik bred støtte af både regeringer og ældregrupper i medlemsstaterne. Ældreåret skulle være kulminationen på et handlingsprogram for perioden 1991-93. Efter nogen diskussion besluttedes det, som det anføres i Rådets afgørelse, at den fulde titel skulle være "Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne". Selv om det var en temmelig lang betegnelse, skulle tilføjelsen "Solidaritet mellem Generationerne" vise sig at blive et vigtigt aspekt af Ældreårets aktiviteter. Ved Ældreårets indledning havde engelske udgave erstattet udtrykket "elderly" med "older people", der er et mindre aldersdiskriminerende udtryk og mere acceptabelt i den angelsaksiske verden.

2. Formålet med fællesskabsaktionerne (1991-93)

Målene for fællesskabsaktioner til fordel for ældre 1991-93 er fastsat i Rådets afgørelse af 26. november 1990 (1). De skal ses i lyset af subsidiaritetsprincippet og Det Europæiske Fællesskabs begrænsede beføjelser på det socialpolitiske område. Dette kommer til udtryk i artikel 2 i Rådets afgørelse, hvori det hedder, at aktionerne har til formål "gennem udveksling af viden, idéer og erfaringer, navnlig i forbindelse med virkningerne af det indre marked, at bidrage til de aktioner, der gennemføres i medlemsstaterne..."

Kommissionens opgave har således bestået i at 1) fremme informationsudveksling, 2) gennemføre undersøgelser, herunder oprettelse af et observationsorgan, og 3) undersøge muligheden for at oprette et europæisk net til udveksling af nyskabende initiativer.

Debat og aktioner skal primært fremmes inden for følgende områder:

- **social beskyttelse og sundhedspleje med vægt på fremme af de ældres mulighed for at føre en selvstændig tilværelse**
- **fremme af solidariteten mellem generationerne og integration af ældre-befolkningen**
- **udnyttelse af de ældres positive bidrag til samfundslivet**

Disse områder, som er anført i Rådets afgørelse er de genkommende temaer i hele program-mets løbetid, herunder i Det Europæiske Ældreår. Sigtet er at oplyse og påvirke den offentlige debat i retning af en **positiv holdning** til ældre og til de nuværende demografiske tendenser og at tage denne udfordring op ved at understrege ældres **potentiale og fremme de ældres positive bidrag til erhvervs- og samfundslivet** i stedet for at betragte dem som en byrde. Afgørelsen henleder endvidere opmærksomheden på ældres behov for social beskyttelse og sundhedspleje, men med understregning af behovet for **forebyggende strategier**.

3. Kommissionens aktiviteter i perioden 1991-92

(Aktioner relateret til Rådets afgørelse af 26. november 1990 (1))

De i 1991-92 gennemførte aktiviteter var udelukkende europæiske aktioner og omfattede:

- a) Tilrettelæggelse af konferencer og seminarer

I 1991-92 afholdtes der seks konferencer, der var tilrettelagt i samarbejde med Kommissionen og støttet af denne. En liste over arrangementerne findes i bilag 2.

Ud over arrangementerne i Bruxelles afholdtes der større konferencer om specifikke temaer, hvoraf ét omhandlede **social integration** af ældre. Andre temaer satte fokus på konkrete aspekter, som f.eks. **boligforhold, familieforhold og sundhed**.

b) Mekanismer til støtte for undersøgelserne

Observationsorganet vedrørende ældre og gamle oprettedes i begyndelsen af 1991 og fungerede i hele perioden. En foreløbig rapport, der offentliggjordes i 1991 (3), omhandlede de fire hovedområder, som Observationsorganet beskæftigede sig med: levestandard og levevis, beskæftigelse og arbejdsmarkedet, sundhed og social sikring samt social integration af ældre.

Efterfølgende rapporter udkom i løbet af 1993 (jf. bilag 3); Observationsorganet og dets undersøgelser vil blive mere indgående behandlet nedenfor.

Der gennemførtes to **Eurobarometer-meningsmålinger** i 1992 om holdninger til aldring og ældre. Resultaterne heraf offentliggjordes i 1993 (4).

Også andre undersøgelser iværksattes i denne periode med støtte fra Kommissionen, hvilket resulterede i en række publikationer, der udkom i løbet af 1992 og 1993 (jf. bilag 3).

c) Net af nyskabende projekter

I de første to år blev der truffet forberedelser til at oprette europæiske net af nyskabende projekter, og i begyndelsen af 1993 var der oprettet to netværk. Eftersom størstedelen af nettenes aktiviteter fandt sted i 1993, vil netværkene blive behandlet under overskriften **Det Europæiske Ældreår**.

4. Styring af aktionerne

Et **Rådgivende Udvalg**, bestående af to repræsentanter for hver medlemsstat og med Kommissionens repræsentant som formand, havde til opgave at rådgive Kommissionen vedrørende gennemførelsen af fællesskabsaktionerne, herunder Ældreåret. I henhold til Kommissionens beslutning af 17. oktober 1991 (5) oprettedes en **NGO-Forbindelsesgruppe** med rådgivende funktioner. Den består af repræsentanter fra internationale, hovedsagelig europæiske, ikke-statslige ældreorganisationer.

Ansvar for gennemførelsen af de af Rådet fastsatte målsætninger påhvilede Kommissionens personale. I perioden 1991-93 beskæftigede 6-7 fuldtidsansatte faglige/administrative medarbejdere (plus kontorpersonale) sig med ældreprogrammet.

Konferencer arrangeredes i samarbejde med de enkelte medlemsstater. For så vidt angår **undersøgelser**, var der tale om forskellige strategier. Medlemmerne af Observationsorganet udpegedes på Kommissionens og Det Rådgivende Udvalgs initiativ. Hvad angår de øvrige undersøgelser og projekter offentliggjordes en generel indkaldelse af ansøgninger om tilskud i De Europæiske Fællesskabers Tidende, og de støtteberettigede projekter udvalgte dernæst af Kommissionen.

III. DEL: 1993: DET EUROPÆISKE ÅR FOR ÆLDRE OG FOR SOLIDARITET MELLEM GENERATIONERNE

1. Målsætninger og samlet fordeling af fællesskabsmidler

Målsætninger

Som tidligere anført bestod en stor del af Kommissionens arbejde i 1991 og navnlig i 1992 i forberedelser til Ældreåret. Og derfor giver det ingen mening i evalueringen at etablere et absolut skel mellem Ældreåret og de to foregående år. På mange måder kan 1993 betragtes som på én gang kulminationen af de foregående aktiviteter og begyndelsen til fremtidige aktiviteter.

I Rådets afgørelse om fællesskabsaktioner til fordel for ældre udnævntes 1993 til Det Europæiske År for Ældre. I en efterfølgende rådsafgørelse af 24. juni 1992 fastlagdes målsætninger og foranstaltninger i forbindelse med tilrettelæggelsen af Ældreåret (2).

Ældreårets **målsætninger**, der er opstillet i fem punkter i Rådets afgørelse fra 1992, fokuserer på følgende områder: understregning af **Fællesskabets sociale dimension**; generel **bevidstgørelse** om de ældres situation; fremme af **debatten** om de **ændringer**, der bliver nødvendige som følge af den stigende gennemsnitsalder; fremme af **solidaritet mellem generationerne**; og **inddragelse** af de ældre i Fællesskabets integrationsproces.

Kommissionen deltog i tre typer **foranstaltninger**: 1) foranstaltninger **uden finansielle implikationer**, 2) **delvis finansiering** af foranstaltninger i medlemsstaterne; 3) foranstaltninger **finansieret alene** af Fællesskabet.

Således var der mulighed for i 1993, i modsætning til de to foregående år, at yde støtte til rent nationale aktiviteter, omend der lagdes størst vægt på aktiviteter med deltagelse af to eller flere medlemsstater. **Tilrettelæggelsen på nationalt plan** skulle i henhold til Rådets afgørelse forestås af **nationale koordineringsudvalg**, der repræsenterede såvel ældreinteresser som arbejdsgivere og arbejdstagere.

Fordeling af fællesskabsmidler i 1993.

Kommissionens arbejdsfelt omhandlede en bred vifte af områder. Størstedelen af arbejdet sigtede mod at **muliggøre** og **fremme** aktiviteter i de enkelte medlemsstater og i samarbejde mellem disse. Andre områder af arbejdsfeltet implicerede en mere **direkte** deltagelse i tilrettelæggelse af arrangementer, styring af PR-virksomhed og samarbejde med andre EU-organer.

Tabel 1
Fordeling af EF-midler i 1993

	Beløb i ECU	Procentdel
Bevillinger til ansøgere fra medlemsstaterne (omfatter såvel tværnationale som nationale aktiviteter)		
Europæisk net af nyskabende projekter	5.471.920	72,3
Europæiske NGO'er	363.439	4,8
Konferencer arrangeret af Kommissionen og medlemsstaterne i fællesskab	270.973	3,6
PR-materiale	346.901	4,6
	1.115.389	14,7
I alt	7.568.625	100

Kilde: Kommissionens egne tal

Kommissionens samlede budget for Ældreåret androg 7,5 mio. ECU. Som det fremgår af tabel 1, anvendtes størstedelen af budgettet til tilskud til medlemsstaternes tilrettelæggelse af aktiviteter, hvoraf nogle var rent nationale, medens andre inddrog enkeltpersoner og organisationer fra flere europæiske lande.

2. Aktiviteter på europæisk plan

I dette afsnit beskrives og diskuteres Ældreåret fra et europæisk perspektiv. Afsnittet omhandler således de arbejdsområder, som Kommissionen aktivt deltog i, og som også involverede andre EU-organer.

2.1. PR- og informationsvirksomhed

Eftersom et af de vigtigste formål med Ældreåret var **bevidstgørelse**, var en stor del af Kommissionens arbejde koncentreret om fremstilling og udbredelse af **PR-materiale**, og ca. 1 mio. ECU, svarende til 15% af det samlede budget for Ældreåret, anvendtes til PR-virksomhed (jf. tabel 1). Denne aktivitet omfattede udformning og fremstilling af Årets logo og slogan "ældre ja, mindre at tilbyde, nej". Materiale - såsom papirvarer, kuglepenne, paraplyer og T-shirts - med logo og slogan påtrykt - fremstilledes og leveredes til medlemsstaterne med henblik på distribution i de respektive lande. En stor del af arbejdet blev givet i underleverance til forskellige specialiserede organisationer, og ved licitation gik den største kontrakt til GCI/Grey Communications Group (herefter betegnet GCI). GCI's reklame- og PR-aktiviteter omfattede **design og fremstilling** af materiale som et medieregister, en deltagerguide, plakater og en videofilm af 1 minuts varighed; **spredning** af information gennem medierne og gennem direkte skriftlige henvendelser til organisationer og enkeltpersoner; fremstilling af et magasin "**Communique**", af hvilket der hidtil er udkommet to numre, samt **evaluering** af mediedækningen gennem en analyse af aviser og blade. GCI har afdelinger i alle Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater, og alle deltog i PR-arbejdet.

Det grundlæggende princip i Kommissionens PR-strategi var at bistå medlemsstaterne med at skabe publicity omkring deres aktiviteter og med fremstilling af publikationer, videofilm, m.m. Dette opfattedes som - og var efter alt at dømme - mere omkostningseffektivt end direkte annoncering i massemedierne. Et af de mest værdifulde aspekter af GCI's arbejde var overvågning af mediedækningen af Ældreåret. Således måltes den medieplads, der anvendtes til dækning af bestemte aspekter af Det Europæiske Ældreår, og de tilsvarende omkostninger ved brug af den samme plads til annoncering beregnedes. Resultaterne af denne undersøgelse diskuteres nedenfor i forbindelse med gennemgangen af medlemsstaternes aktiviteter.

Ganske vist ville en stor del af mediedækningen af ældreanliggender have fundet sted uafhængigt af Ældreåret, men på denne måde fik den europæiske dimension "vederlagsfri" reklame. Det skal understreges, at den publicity, der havde direkte tilknytning til Det Europæiske Ældreår, ikke, som det er blevet hævdet, primært var et resultat af Kommissionens/GCI's arbejde. Medlemsstaterne investerede selv betydelige midler i PR, og en stor del af materialet, såsom pressemateriale og plakater, ansås for at være af begrænset nytte i de fleste medlemsstater. Derimod blev mange af de "produkter", som medlemsstaterne modtog fra Kommissionen, såsom T-shirts, tasker, m.m. hilst velkommen; hovedtanken fra de nationale arbejdsgrupper var, at de modtog produkterne for sent i forløbet og i for små mængder. Mange nationale grupper fremstillede selv plakater og tilpassede materialet til de respektive nationale forhold. Spørgsmålet om, hvilket ældreimage der skal fremmes, sprogligt såvel som visuelt, er langt fra entydigt. Synspunkter og opfattelser varierer i de forskellige grupper og lande, og det ville formodentlig være urealistisk at forvente, at der kunne opnås konsensus om dette spørgsmål. Nogle nationale arbejdsgrupper modtog økonomisk støtte fra Kommissionen til deres PR-arbejde, og det ville formodentlig have været en bedre strategi at have tildelt de nationale grupper flere økonomiske midler til selv at fremstille PR-materiale.

PR-virksomhed fandt kun i begrænset omfang sted gennem Kommissionens egne kanaler, GD X, der uddelte pressemateriale til informationskontorerne i medlemsstaterne.

2.2. Publikationer

Kommissionen har medvirket til offentliggørelse af materiale gennem organer som Eurostat og Observationsorganet. I Rådets afgørelse opregnes fem publikationer, der nu enten er færdiggjort eller så godt som færdiggjort. Listen over færdiggjorte publikationer findes i bilag 3 og indeholder følgende rapporter: a) økonomiske og sociale foranstaltninger og ældre (rapport fra observationsorganet), b) social integration af ældre (offentliggøres i nærmest fremtid), c) Eurobarometer-meningsmåling, d) et socialt portræt af ældre europæiske borgere og e) et særnummer af Social Europa.

Disse publikationer har fået en positiv modtagelse i medlemsstaterne, i regeringskontorer såvel som i lokale, nationale og europæiske NGO'er. Til trods for kritik af f.eks. forsinkelsen med hensyn til at få oversat materialet, er der ingen tvivl om, at det af observationsorganet offentliggjorte materiale, herunder Eurobarometer-meningsmålingerne, er et håndgribeligt og yderst vellykket resultat af Kommissionens arbejde, som har udfyldt store huller i vor viden om mange aspekter af ældres situation i Europa, og som fortsat vil være til nytte også efter 1993. Meget af dette materiale fortjener at blive opdateret og vinde yderligere udbredelse i fremtiden.

2.3. Europæiske net af nyskabende projekter

Udvalgte temaer og projekter

Nettene af nyskabende projekter udgør, til trods for at de kvantitativt repræsenterer en relativt lille del af de samlede aktiviteter, en central del af det samlede program. De oprettedes som et resultat af mere systematiske og målrettede bestræbelser "fra oven". Forberedelserne hertil påbegyndtes i 1991, og ved udgangen af 1992 var der oprettet to net. De enkelte medlemsstater blev opfordret til at udnævne en netkontaktperson, hvis arbejde bestod i at identificere fem projekter til hvert net. På grundlag af en beslutning truffet af Kommissionen og de nationale repræsentanter i fællesskab udvalgets højst to af disse til at deltage. Det Rådgivende Udvalg spillede en stor rolle med hensyn til at identificere projekterne, enten direkte eller gennem de respektive nationale netkontaktpersoner. Temaerne for de to første net var 1) **pleje- og boligarrangementer**, der fremmer de ældres mulighed for en selvstændig tilværelse og integration af ældre i samfundet og 2) **udnyttelse af de ældres potentiale** og erfaringer. Formålet med disse net var at fremme udvekslingen af oplysninger og ideer samt at fremme nyskabende tiltag og formidling af et positivt ældreimage. For fuldstændighedens

skyld skal det, selv om det ikke kan medtages i evalueringen, nævnes, at et tredje net med temaet solidaritet mellem generationerne gennem uddannelse oprettedes hen imod slutningen af 1993, og at de deltagende projekter holdt deres første møde i november 1993.

Nitten projekter har deltaget i det første net og 17 i det andet. Siden januar har de fleste netprojekter deltaget særdeles aktivt i møde- og udvekslingsaktiviteter, og mange har opbygget tætte kontakter og arbejdsforbindelser.

En særskilt rapport vil blive udarbejdet af Kommissionen og projekterne med henblik på at sprede kendskabet til de erfaringer, der er gjort i forbindelse med nettene, og Kommissionen har allerede offentliggjort en publikation med beskrivelse af de deltagende projekter (6).

De udvalgte projekter var temmelig forskellige, selv om de alle arbejdede inden for et af de to fælles hovedområder. Projekterne vedrørende pleje- og boligarrangementer omfattede integrerede boligprojekter for unge og ældre, tjenesteydelser til ældre, der bor i egen bolig, psyko-geriatrik støtte, dagcentre og forskellige former for støtteprogrammer, der tilskynder ældre til at hjælpe hinanden. Projekterne vedrørende udnyttelse af de ældres potentiale og erfaringer omfattede projekter, der fremmer ældres mulighed for at videregive deres viden og færdigheder til yngre aldersgrupper, projekter vedrørende fremme af ældres mulighed for at påtage sig frivilligt arbejde inden for forskellige områder, lokalcentre for ældre, en organisation, der på nationalt plan arbejder med at fremme et positivt ældreimage samt et plejehjem.

Netværksopbygning

Alle disse forskellige projekter mødtes for første gang i januar 1993, hvor små projektgrupper med fælles interesser begyndte at etablere sig. Inden for rammerne af de overordnede temaer udviklede der sig således mange små net, der hver bestod af gennemsnitligt 4-5 projekter. Disse projekter gik i gang med at arrangere fælles møder og seminarer. Hvert projekt fik tildelt

et fast beløb til dækning af udgifter til transport, oversættelse og fremstilling af materiale, og de opfordredes til selv at arrangere møder og udvekslinger. Kommissionens rolle bestod i at fungere som katalysator og skabe mulighed for, at forskellige projekter kunne etablere kontakt med hinanden på grundlag af gensidige interesser. Kommissionen arrangerede et møde i maj, hvor der fastlagdes et arrangementsprogram for resten af året. Projekter, der ikke på forhånd deltog i nettene, opfordredes til at deltage i nogle af disse arrangementer, og Kommissionen ydede tilskud til afholdelsen af de hermed forbundne udgifter.

Processerne vedrørende opbygningen af nettene og disses aktiviteter og resultater illustrerer på mange måder, hvad der skete i de enkelte medlemsstater og på tværs af grænserne i løbet af året. I begge tilfælde "blev de første spirer lagt" af Kommissionen, og hvad der dernæst kom ud af det, afhang i vid udstrækning af græsroddernes respons. Et enestående aspekt ved nettene til udveksling af nyskabende projekter var, at projektdeltagere, som ikke kendte hinanden på forhånd, fik lejlighed til at mødes og forventedes at oprette et net. Det er derfor ikke overraskende, at der i starten herskede en vis usikkerhed om, hvad der skulle gøres og hvordan. Det tog tid at finde sammen, og en stor del af det første halve år gik med at lære hinanden at kende og udarbejde dagsorden og forslag til udvekslingsaktiviteter. Selv om det selvfølgelig ikke var lige let for alle at finde samarbejdspartnere, var der ved årets udgang etableret adskillige grupper. Nogle af dem er stærkt integreret med en klar målsætning og ideer til videre samarbejde om fremstilling af materiale. Andre er mere løst sammenknyttede net, og et par stykker må siges at ligge i udkanten.

Størstedelen af deltagerne har tilkendegivet, at nettene ville have kunnet fungere endnu mere effektivt, hvis der ikke havde været visse organisatoriske og finansielle hindringer. Hvad angår de sidstnævnte, forsinkede kontrakt- og udbetalingsprocedurerne iværksættelsen af en del projekter. Nogle påpeger, at opbygningen af nettene og opretholdelsen af kontakten mellem

projekterne ville have været lettere, hvis der var ofret mere opmærksomhed på koordineringen. Kommissionen har helt bevidst valgt rollen som serviceorgan og afholdt sig fra enhver styring. Denne mangel på central styring betød, at det var overladt til projekterne selv at finde frem til samarbejdsmetoder. Dette fungerede bedre for nogle vedkommende end for andre. Nogle ville have haft større udbytte af en mere direkte koordinering og styring, eventuelt gennem udnævnelse af en netværksdeltager til koordinator. Det er hævet over enhver tvivl, at alle ville have haft fordel af en højere grad af styring i begyndelsen, således at nettene hurtigere kunne være kommet i gang.

Resultaterne af netsamarbejdet

Af spørgeskemaundersøgelsen og af samtaler med deltagerne fremgår det klart, at alle uden undtagelse har oplevet udvekslingsaktiviteterne som en nyttig og givtig erfaring. En vigtig grund til den stærke følelse af succes er oplevelsen af såvel **fælles problemer** som **forskelle**. Mange af deltagerne understreger således, at de **følte sig styrket** i deres forehavende, når de mødte andre, der oplevede samme problemer og havde samme målsætninger som de selv. Endvidere blev de i mange tilfælde **inspireret** til at ændre praksis ved at **opleve nye løsninger** på fælles problemer. Nogle nævner, at de kom til at se deres egne aktiviteter i et nyt lys, hvilket dels fik dem til at sætte spørgsmålstegn ved den praksis, de hidtil havde taget for givet, og dels fik dem til at indse, at hvad de opfattede som ordinært, for andre var nyskabende og ekstraordinært.

Udvekslingerne fandt som oftest sted mellem beskæftigede inden for ældreområdet, men i nogle tilfælde, hvor projektdeltagerne var ældre, der arbejdede som frivillige, betød deltagelsen i udvekslingsbesøg for **de ældre selv større prestige og mere selvtillid**. Nogle projekter arbejder med fremstilling af fælles materiale, og ét lille netværk er i gang med en sammenlignende undersøgelse af tre af projekterne, hvis resultater vil blive offentliggjort senere på året. En af de positive følgevirkninger af deltagelsen i europæiske aktiviteter har utvivlsomt været, at projekterne er blevet styrket i deres respektive nationale kontekst. Mange af de interviewede anfører således, at de har fået **større prestige og mere publicity** på lokalt

og nationalt plan, og mange har modtaget et stigende antal besøgende fra såvel udlandet som hjemlandet. For de fleste gælder det, at støtten fra Europa-Kommissionen har givet dem mulighed for at fremstille materiale, såsom bøger og videofilm.

Mange af projektdeltagerne føler, at de først lige er kommet i gang og ønsker derfor at fortsætte netsamarbejdet. Det fremgår af vores evaluering, at flere projekter allerede deltager i forskellige former for **udbredelsesaktiviteter**, hvilket fortjener yderligere støtte. Nogle projekter har således planer om jævnligt at udgive et magasin; andre har planer om at afholde arrangementer i deres hjemland og indbyde nogle af deres netværkspartnere til at deltage og redegøre for deres ideer. Netværksdeltagerne har indhøstet erfaringer med at samarbejde med europæiske partnere; de har fået kendskab til, hvad der sker andre steder, og hvordan deres egne aktiviteter opfattes af andre. Og navnlig må de forventes at have fået større indsigt i, hvad der betragtes som **nyskabende** i de forskellige medlemsstater, og hvad de hver kan lære fra andre. De bør derfor være i stand til fortsat at spille en rolle som **ressource**, som kan konsulteres i forbindelse med fremtidige aktiviteter, hvad enten det drejer sig om oprettelse af nye net af nyskabende projekter eller andre tværnationale udvekslingsaktiviteter. På hvilken måde deres ekspertise kan udnyttes, vil i stort omfang afhænge af de projektrapporter, som efterhånden bliver udarbejdet.

2.4. Samfinansiering af aktiviteter i medlemsstaterne

Seks store konferencer tilrettelagdes af Kommissionen og medlemsstaterne i fællesskab (jf. bilag 2).

Tilskud til medlemsstaternes aktiviteter

En stor del af Kommissionens og de nationale koordinators aktiviteter i Ældreåret bestod i at behandle medlemsstaternes ansøgninger om **tilskud** til enten informationsvirksomhed og

udveksling mellem organer fra medlemsstaterne (op til 60% EF-tilskud) eller informations- og bevidstgørelsesaktiviteter på nationalt plan (op til 30% tilskud).

Et kriterium for at få fællesskabsstøtte var, at de omhandlede aktiviteter havde relation til Ældreårets temaer. Der var ikke fastsat hverken nationale kvoter eller formelle tidsfrister for indgivelse af ansøgninger. Alt i alt blev der i løbet af året ydet **522 tilskud** til et samlet beløb af 5 mio. ECU til ansøgere fra medlemsstaterne, omfattende såvel aktiviteter tilrettelagt af lokale grupper og nationale regeringer som aktiviteter, der enten var iværksat af Kommissionen, eller havde denne som deltager. Til såvel rent lokale og nationale aktiviteter som aktiviteter, der omfattede flere eller alle medlemsstater. Disse aktiviteter vil blive behandlet mere indgående nedenfor.

Kommissionen skulle i løbet af året behandle et **meget stort antal tilskud**. Det er derfor ikke overraskende, at ansøgerne i nogle tilfælde kom ud for problemer. Eftersom aktiviteterne var koncentreret inden for et meget kort tidsrum, blev der lagt et meget stort arbejdspress på det **lille antal medarbejdere**, der var ansat til at behandle ansøgningerne; et yderligere problem er, at Kommissionens **procedurer** vedrørende udfærdigelse af kontrakter og udbetaling af tilskud ikke er indrettet til hurtige beslutningsprocesser. Mange af de projekter, der ansøgte om støttemidler var små virksomheder uden kapitalreserver, og adskillige har rapporteret om forsinkelser med hensyn til at få svar på deres ansøgninger, forsinkelser, der i nogle tilfælde betød, at de pågældende projekter måtte opgives.

Til trods for disse problemer er der ingen tvivl om, at der opnåedes der meget store resultater i løbet af året. Behandlingen af ansøgninger var kun en del af stabens arbejde, idet denne også ydede service til de forskellige udvalg og tog del i tilrettelæggelsen af talrige arrangementer rundt om i Europa. Efter vores mening ville det have været hensigtsmæssigt at investere i en eller to ekstraansatte til at bistå i arbejdet med dette omfattende program for at sikre, at alle ansøgninger kunne behandles inden for en rimelig frist.

2.5. Beslutnings- og høringsmekanismer

Det Rådgivende Udvalg, bestående af regeringsrepræsentanter, var sammen med NGO-Forbindelsesgruppen de vigtigste instrumenter for fortolkning og gennemførelse af rådsafgørelserne. Førstnævnte fungerede som et effektivt forbindelsesled mellem Kommissionen og de enkelte medlemsstater, hvorimod Forbindelsesgruppen havde større problemer med at fungere som en gruppe.

Det Rådgivende Udvalg

Det Rådgivende Udvalg var det overordnede forbindelsesled mellem Kommissionen og medlemsstaterne. Det bestod af to repræsentanter fra hver medlemsstat plus observatører fra EFTA-landene og havde Kommissionens repræsentant som formand. Medlemmerne var ansvarlige for gennemførelsen af initiativerne i de respektive medlemsstater, herunder for etablering af nationale koordineringsudvalg og lokalisering af projekter til deltagelse i de nyskabende net. Møderne i dette udvalg gav repræsentanterne lejlighed til at udveksle oplysninger og drøfte ældrepolitik samt til at formidle information vedrørende Kommissionens aktiviteter. I løbet af 1993 afholdt medlemmerne debatter om **politiske målsætninger**, der resulterede i den **principerklæring (7)**, som vedtoges af Rådet i slutningen af året.

Et tilbagevendende punkt på dagsordenen var Kommissionens henstilling (8) om indførelse af **et EF-pensionistkort for personer over 60 år** som et symbolsk udtryk for de eksisterende ældreordninger på transport- og kulturområdet. Det var emnet for en konference i maj 1993, der arrangeredes af to europæiske NGO'er. På denne konference var den generelle holdning, at et fælles symbol i starten kun skulle gælde for kultur- og fritidsområdet. Debatten videreførtes i Det Rådgivende Udvalg, og selv om der ikke opnåedes en fast aftale om dette punkt, vil bestræbelserne på at finde et fælles symbol højst sandsynligt fortsætte, som kommissær Flynn udtalte på den konference, der afholdtes i anledning af Ældreårets afslutning.

Nogle medlemmer af Det Rådgivende Udvalg havde forventet at blive bedre informeret om Kommissionens aktiviteter og i højere grad at blive inddraget i beslutninger vedrørende tildeling af tilskud (f.eks. til PR-virksomhed). Men den generelle opfattelse er, at udvalget har arbejdet effektivt på trods af et par medlemsudskiftninger. Skønt Det Rådgivende Udvalgs kommissorium ophørte ved Ældreårets afslutning, er der generelt stemning for, at udvalget skal fortsætte - både blandt udvalgets medlemmer og i Kommissionen. Nogle medlemmer har anvist veje til yderligere at effektivisere arbejdet, f.eks. ved at medlemmerne får mere tid til at lære hinanden at kende og finde frem til fælles ældrepolitiske temaer, nedsættelse af små undergrupper vedrørende fælles emner, og ved at fastlægge udvalgets opgaver og dagsordener i god tid, således at medlemmerne kan få tid til f.eks. at indhente ekspertbistand.

Forbindelsesgruppen

Forbindelsesgruppen oprettedes i henhold til Kommissionens beslutning af 17. oktober 1991 (5) som en rådgivende gruppe. Denne gruppe består af ældrepræsentanter fra internationale, hovedsagelig europæiske, ikke-statslige ældreorganisationer. Følgende er repræsenteret: EURAG (European Federation for the Welfare of the Elderly), Eurolink Age, FERPA (European Federation of Retired and Older People), FIAPA (International Federation of Older People's Associations), og senere tilføjedes EPSO (European Platform of Seniors Organisations). Gruppen har skabt en officiel kommunikationskanal mellem Kommissionen og ældrepræsentanterne. Den har jævnligt holdt møde med tjenstemænd i Kommissionen og også med Det Rådgivende Udvalg.

Forbindelserne mellem Kommissionen og de enkelte NGO er selvfølgelig mangeårige. De ikke-statslige organisationer har med økonomisk støtte fra Kommissionen og ofte i tæt samarbejde med denne deltaget særdeles aktivt i tilrettelæggelsen af aktiviteter i hele perioden. Medlemmerne af Forbindelsesgruppen har en stærk fornemmelse af, at selve eksistensen af denne gruppe har været af allerstørste betydning, for det første fordi det markerer en officiel anerkendelse af deres status over for Kommissionen, og for det andet fordi det har givet de deltagende organisationer et forum for udveksling af information og synspunkter. Den generelle fornemmelse er, at det vigtigste resultat af det hidtidige arbejde er, at organisationerne har lært hinanden at kende og fået mulighed for at udveksle synspunkter om målsætninger og prioriteter. Der er imidlertid en lige så stærk fornemmelse af, at gruppen i

dens egenskab af rådgivende organ kun har opnået beskedne resultater, og at det er nødvendigt at ændre gruppens arbejdsmetoder, hvis den skal kunne arbejde effektivt fremover. Det foreslås, at følgende områder inddrages i overvejelserne. For det første må det anerkendes, at den enkelte organisation har sine egne prioriteter, omend der er overlapninger på mange felter. Hvis den skal kunne spille en effektiv rolle som **gruppe** og ikke blot fungere som en række uafhængige organisationer, er det vigtigt, at der opnås enighed om nogle brede målsætninger. For det andet må der i samarbejde med Kommissionen fastlægges bestemte arbejdsprocedurer, bl.a. må det sikres, at mødeplaner, dagsordener og informationer fra Kommissionen udsendes i god tid før møderne. Mødeledelsen har skiftet fra gang til gang, og der har således ikke været noget kontinuert lederskab. Mange medlemmer har foreslået, at der vælges en formand for mindst et år ad gangen. En anden mulighed er at udpege en uafhængig person som permanent sekretær med den opgave tillige at lede møderne. For det tredje kunne det, i betragtning af gruppens størrelse - 25 medlemmer -, være hensigtsmæssigt enten at nedsætte en lille arbejdsgruppe, der forbereder møderne, eller at reducere Forbindelsesgruppens medlemstal.

2.6. Aktiviteter med relation til arbejdet i andre EU-instanser

Europa-Parlamentet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg

I de forskellige EU-organer arbejdes der selvfølgelig løbende med spørgsmål vedrørende ældres situation, og mange nye initiativer iværksættes. Nogle af disse er blevet gennemført sideløbende med Kommissionens program til fordel for ældre. Andre er blevet igangsat eller inspireret af dette program. **Europa-Parlamentet** er tidligere blevet nævnt som en væsentlig drivkraft bag iværksættelsen af programmet og **Ældreåret** og som en til stadighed stærk fortalere for forbedring af ældres forhold, ikke mindst gennem Parlamentets tværfaglige gruppe for ældre. Parlamentet har arrangeret sine egne aktiviteter, der kulminerede i indkaldelsen af **Ældreparlamentet** i Luxembourg ved årets slutning. Slutterklæringen fra Ældreparlamentet er

medtaget i betænkningen fra Udvalget om Sociale Anliggender, Beskæftigelse og Arbejds miljø (9). I denne betænkning, der blev vedtaget af Parlamentet den 24. februar 1994, foreslås en række foranstaltninger til fordel for ældre, der vil være af stor betydning for udviklingen af fremtidige europæiske handlingsprogrammer på dette område. Det samme vil udtalelsen om ældre i samfundet (10), der blev vedtaget i november af **Det Økonomiske og Sociale Udvalg**, Sektionen for Social-, Familie-, Uddannelses- og Kulturspørgsmål.

Mellemtjenstlige forbindelser i Kommissionen

En stor del af arbejdet i andre afdelinger af GD V og i andre af Europa-Kommissionens Direktoratater omfatter ældreanliggender. I GD V arbejdes der således med: supplerende pensionsordninger, ligestilling og ældre kvinder, vandrende arbejdstageres sociale sikring, HELIOS (foranstaltninger og forskning vedrørende handicappede), folkesundhed og ældre. Relevante arbejdsområder i andre Direktoratater omfatter: førtidspensionering af landbrugere (GD VI), transport for ældre (GD VII), medicinsk forskning i aldring (GD XII), COST - ny teknologi - (GD XII), TIDE - revalideringsteknologi - (GD XIII), DRIVE - transport - (GD XIII) og RACE - telekommunikationsteknologi (GD XIII) [kilde: Mellemtjenstlig Fortegnelse over Ældreområdet]. I forbindelse med det treårige handlingsprogram nedsatte Kommissionen en **Mellemtjenstlig Gruppe** med henblik på gensidig informering om ældreaktionerne. Denne gruppe har fungeret som et løst sammentømret forum for informationsudveksling, og ældregruppen har udarbejdet en Mellemtjenstlig Fortegnelse over Ældreområdet (11), som vil kunne udgøre et nyttigt grundlag for de igangværende overvågningsaktiviteter og for yderligere samarbejde om ældreanliggender på tværs af Kommissionens tjenestegrene.

Arbejde vedrørende pensionsalder

Et område, som Kommissionen har beskæftiget sig indgående med, er **pensionsalder**. Således udarbejdede den i 1992 en rapport om principperne for Fællesskabets politik vedrørende pensionsalder (12). Denne beretning var grundlaget for **Rådets resolution om fleksible pensionsordninger** (13), der blev vedtaget på en rådssamling i juni 1993 i Luxembourg under det i den danske formandsperiode. Omtalte resolution er af særlig stor interesse, for så vidt som den fokuserer på de ældres rolle på arbejdsmarkedet.

3. Aktiviteter i medlemsstaterne

3.1. Nationale strategier

Som tidligere påpeget bestod Kommissionens rolle i at fremme aktiviteter i medlemsstaterne og yde finansiell og administrativ bistand til disses initiativer. Kommissionen valgte den strategi at sprede ressourcerne uden at fastsætte nationale kvoter og uden at målrette dem til bestemte aktiviteter. De af Kommissionen ydede tilskud forventedes kun at kunne dække en lille del af de forskellige aktiviteter, og der forventedes en betydelig "multiplikatoreffekt". Der er ingen tvivl om, at dette mål er nået - reaktionen fra medlemsstaterne var overvældende, og tusindvis af aktiviteter iværksattes under anvendelse af Det Europæiske Års logo.

Samtlige medlemsstater nedsatte **nationale koordineringsudvalg**, i overensstemmelse med Rådets afgørelse om tilrettelæggelse af Ældreåret. Hvert land udpegede en **national koordinator**, som fungerede som det daglige forbindelsesled mellem nationale grupper og Kommissionen. Koordineringen af arbejdet i medlemsstaterne var yderst forskelligartet, hvilket afspejler forskelle i eksisterende strukturer og problemstillinger i medlemsstaterne. I nogle lande udpegedes nationale heltidskoordinatører, medens opgaven i andre lande varetoges af ministerierne. Så godt som alle lande anvendte store ressourcer på deltagelse i Ældreåret, dels til den centrale koordinering, bl.a. PR-arbejde, og dels til finansiering af aktiviteter.

Et af de områder, hvor der registreredes store forskelle i de nationale strategier, var **graden af centraliseringen** af initiativer og koordinering. For evalueringen betyder dette, at karakteren af oplysningerne fra de forskellige lande varierer, og det ville være unfair at opstille detaljerede sammenligninger af aktivitetsniveauer på grundlag af nationale programmer og rapporter. Næsten alle centrale grupper (nationale koordinatører) udarbejdede arrangementsprogrammer i årets løb - nogle en gang om måneden, andre knap så hyppigt. Størstedelen, men ikke alle, udgav regelmæssigt et nyhedsbrev med detaljerede oplysninger om arrangementer og forløbet i øvrigt. Nogle af de nationale koordineringsudvalg udarbejdede fra starten et rammeprogram med angivelse af prioriteter, og på grundlag af dette fremmede de bestemte aktiviteter. I Det Forenede Kongerige var der f.eks. nedsat et antal arbejdsgrupper inden for forskellige emneområder, som hver især udpegede eksperter og repræsentanter og udarbejdede projekter, hvortil der ansøgte om støtte fra Kommissionen. I Irland administreredes midlerne centralt, og en folder, hvori der indkaldtes ansøgninger, uddeltes til vide kredse. I andre lande var der tale om mere decentrale strategier. I Tyskland overlodes en stor del af beslutningerne til de enkelte delstater, hvilket afspejler dette lands forbundsstruktur. I Danmark lagdes initiativet ud til lokale myndigheder, hvilket afspejler den decentrale beslutningsstruktur og de lokale myndigheders fremtrædende rolle. I Italien kom mange af initiativerne fra de meget store pensionistforbund.

Proceduren for indsendelse af **ansøgninger til Kommissionen** varierede fra medlemsstat til medlemsstat. Nogle fremsendte samtlige ansøgninger, medens andre udarbejdede prioritetslister, før de videresendtes. Et enkelt land, Nederlandene, samlede et stort antal ansøgninger i én stor ansøgning, som blev imødekommet. På denne måde sparede der megen tid til administration, og man burde nok også have opfordret andre medlemsstater til at følge denne strategi.

Mange nationale grupper anvendte ressourcer på **PR-virksomhed**, både til fremstilling af pressemateriale og til at etablere kontakt med medierne. Nogle fandt samarbejdet med det lokale GCI-personale nyttigt, medens andre som tidligere nævnt selv fremstillede plakater og andet materiale.

De nationale grupper har klart spillet en afgørende rolle med hensyn til at fremme aktiviteter på græsrodsplan og etablere kontakt med Kommissionen. Men indlysende nok kom en betydelig del af initiativerne fra lokale grupper, såvel offentlige som private og frivillige organisationer. De lokale koordinatore - mange regioner og lokale myndigheder udpegede deres egne europæiske koordinatore - har spillet en væsentlig rolle med hensyn til at fremme og tilrettelægge aktiviteter og skabe kontakt mellem forskellige organisationer og projekter. Der kan registreres betydelige forskelle i aktiviteterne fra lokalområde til lokalområde inden for det enkelte land, og meget afhæng af, om der fandtes en lokal koordinator eller ej. Det er imidlertid også klart, at der gennemførtes mange mindre projekter og arrangementer, om hvilke vi ikke har systematiske oplysninger.

3.2. De nationale aktiviteters omfang

Tabel 1 viser den samlede værdi af Kommissionens støtte til medlemsstaterne. I forhold til det samlede antal aktiviteter udgør dette kun toppen af isbjerget. Hvor stor en del, der ligger under vandet, varierer formodentlig fra land til land. Ingen af landene har præcist kendskab til, hvor mange aktiviteter der gennemførtes. Men at dømme ud fra de aktiviteter, der vides at have fundet sted, har multiplikatoreffekten været enorm. Antallet af arrangementer, som de forskellige lande har kendskab til, svinger fra 3.000 til under 100, idet de fleste lande angiver flere hundrede. Det kan i denne forbindelse være vildledende at sammenligne tal, idet der er tale om anslåede tal, som afhænger af, hvordan oplysningerne er indsamlet i det enkelte land. Det samlede antal kendte aktiviteter (der anvender Ældreårets logo) i Europa er på over 5.000. Eftersom kun 500 aktiviteter samfinansieredes af Kommissionen, har der været tale om en vældig ekstra aktivitet ud over de initiativer, der modtog støtte fra Kommissionen. Med andre ord er der tale om en multiplikator på mindst 10, og formodentlig endnu højere. Det er selvsagt vanskeligt præcist at sige, hvor mange aktiviteter der ville have fundet sted uafhængigt af Ældreåret. Mange af dem ville utvivlsomt være blevet gennemført under alle omstændigheder, men anvendelsen af Ældreårets logo tilførte dem øget prestige, ligesom det bidrog til at henlede opmærksomheden på den europæiske dimension. Vi vender tilbage til dette spørgsmål senere.

Der foregik så mange aktiviteter i størstedelen af medlemsstaterne, at nogle arrangører har udtalt, at hovedproblemet var, at der foregik for meget. Mange mennesker havde så travlt med at deltage i arrangementer, at konferencer og seminarer undertiden måtte aflyses eller udsættes på grund af mangel på bidragydere. Dette var formodentlig en uundgåelig følge af de "1000 blomsters strategi"; på nogle af jordene var der sået så mange frø, at ikke alle blomster havde plads til at udfolde sig.

3.3. De nationale aktiviteters karakter

Tabel 2, der viser, hvilke aktiviteter der samfinansieredes af Kommissionen, giver en bred oversigt over, hvilken type aktiviteter der fandt sted i årets løb.

Tabel 2
Aktiviteter samfinansieret af Kommissionen

Konferencer og seminarer	197	
Festligholdelses-arrangementer*	158	
Forskning og publikationer**	92	
Besøgsvirksomhed/informations-udveksling	40	
Oplysningskampagner		35
Samlet antal arrangementer	522	
* Dette er en bred kategori, som i nogle tilfælde også omfatter konferencer og oplysningskampagner		
** Herunder videofilm		
Kilde: Kommissionens egne tal		

Langt den største kategori var **konferencer** og seminarer. Som nr. to på listen kommer aktiviteter, der kan rubriceres under overskriften "festligholdelsesarrangementer", der omfatter en række initiativer, såsom udstillinger, filmfestivaler, teater, koncerter, sportsarrangementer og konkurrencer. Denne kategori er formodentlig den mest omfattende, hvis alle aktiviteter - og ikke kun de aktiviteter, der samfinansieredes af Kommissionen - medtages. Mange aktiviteter bestod i **fremstilling og udbredelse af information**, enten i form af trykt materiale

eller video, herunder radio- og tv-programmer (heri medtager vi forskningsresultater, publikationer og oplysningskampagner). Endelig fandt der en række udvekslings og besøgsvirksomhed sted mellem enkeltpersoner og organisationer fra forskellige lande.

Nedenstående eksempler, der er opstillet i tilfældig rækkefølge, sigter mod at illustrere spektret af aktiviteter. De dækker ikke hele spektret af arrangementer, og de hævdes **ikke** at være **repræsentative** for de lande, hvorfra de er taget, men er af rent illustrativ karakter.

Eksempel 1. Frimærker for ældre

- tilpasning af en eksisterende organisation til ældresagen -

Organisationen "Fonds Zomerpostzegels" ("sommerfrimærker") i Nederlandene blev oprettet i 1935 og har hvert år udgivet specialfrimærker til sociale og kulturelle formål. I 1992 ændredes vedtægterne, og de ældre valgtes som målgruppe. Fondets målsætning er at bidrage til forbedring af ældres levevilkår (mennesker over 50). Efter ændringen af vedtægterne arbejder fondet, en velgørende organisation, udelukkende til fordel for ældre, og sommerfrimærkerne er nu altid ældrefrimærker. De specifikke temaer fastlægges hvert år i forhold til den sociale udvikling og de ældres behov.

Organisationen får fremstillet specialfrimærker, der sælges 50% dyrere end deres pålydende værdi. Den samlede indtægt herfra beløber sig til ca. 3 mio gylden årligt, som anvendes til projekter for ældre. Kun ansøgninger om tilskud til projekter fra nederlandske organisationer kan komme i betragtning, ikke fra private. Frimærkerne sælges fortrinsvis af frivillige (ca. 6.000 personer), der bruger mindst en uge hvert år på at sælge frimærkerne på særlige stande.

Eksempel 2. Radioserie om ældre i de tolv medlemsstater

- den europæiske dimension sat ind i national sammenhæng -

Dette er et eksempel på et seniorradioprogram i Belgien (med titlen "ikke fra i går"), der i hele 1993 informerede om ældres situation i de europæiske lande. Programmet udarbejdedes i samarbejde med Kommissionen. Hver måned var helliget et af de europæiske lande, og mange forskellige aspekter af ældres levevilkår i det pågældende land behandledes, lige fra dagligliv, pensionsalder og pensionens størrelse, socialt liv, familiepleje til nyskabende initiativer på området solidaritet mellem generationerne (hvoraf nogle var eksempler taget fra det europæiske net af nye projekter). Hver måned afsluttedes med en quiz om "månedens land", og præmien var enten en rejse til det pågældende land eller en bog om det. Denne quiz var meget populær og fik en bunke mennesker i tale.

Eksempel 3. Sygepleje og ældre i Europa

- europæisk samarbejde mellem sygeplejersker (m/k), der arbejder inden for ældreomsorg -

I november 1993 afholdtes en konference i Grækenland under titlen "sygepleje, ældre og solidaritet mellem generationerne". Konferencen organiseredes i fællesskab af Det Rådgivende Udvalg om Uddannelse inden for Sygeplejeområdet i EF, den græske sygeplejerskesammenslutning og det græske ministerium for sundhed, velfærd og social sikring med støtte fra GD V. Formålet var at drøfte sygeplejerskers rolle inden for ældreomsorgen, fremsætte anbefalinger om basisindhold i studieplanen for sygeplejerskeuddannelserne og undersøge mulighederne for at oprette et europæisk net for sygeplejersker, der arbejder inden for dette område. Deltagerne var sygeplejersker og undervisere inden for sygeplejeområdet fra de europæiske lande, og arbejdet fortsætter efter arrangementets afslutning med henblik på at nå til en aftale om en studieplan for sygeplejerskeuddannelse inden for ældreomsorg.

Eksempel 4. Lokal kulturfestival i europæisk perspektiv

- etablering af forbindelser mellem lokale projekter i og uden for Den Europæiske Union ved at bringe gamle og unge sammen -

En festival i Kerry, Irland, med titlen "ansigt til ansigt med sporene" omhandlede aspekter af historiske og samtidige forbindelser mellem Irland, Tyskland, Polen og Sverige. Den syv dage lange festival omfattede udstillinger, koncerter, oplæsning og teaterforestillinger. Det var et multimedie-program med deltagelse af National Folk Theatre og lokale skoler. Omkring 400 skolebørn fra 30 skoler deltog i arbejdet med at optage livshistorier fortalt af ældre mennesker i lokalsamfundet. Polske, svenske og tyske repræsentanter deltog i aktiviteterne med udstillinger og forestillinger. Det er planlagt at vise udstillingerne fra Kerry-festivalen i de respektive deltagerlande i 1994.

Eksempel 5. En national konkurrence med temaet "at blive voksen er at ældes - at ældes er at blive voksen"

- en landsdækkende konkurrence, hvor børn og unge deltog i forskellige kreative aktiviteter -

Konkurrencen indledtes i Frankrig i september 1993 og afsluttes i juni 1994. Den er kommet i stand på grundlag af samarbejde mellem La Fondation Nationale de gerontologie og l'Association Nationale des Conseils d'Enfants et de Jeunes. Formålet er at få unge til at tænke over forskellige aspekter ved alderdommen og de rige muligheder, denne livsperiode rummer. 37 børneråd, der repræsenterer alle de franske regioner, deltager. En rundspørge om børns holdning til det at blive ældre gennemførtes ved starten, og ændringer vil blive registreret undervejs. Børnene skal deltage i forskellige aktiviteter, bl.a. interviewundersøgelser og rundspørger blandt ældre, poesiværksteder og lege på tværs af generationerne. En række præmier vil blive uddelt ved et arrangement i juni 1994.

Eksempel 6. Undersøgelse af situationen for ældre, der bosætter sig i et andet land

- et projekt, der er planlagt i løbet af Ældreåret, og som skal gennemføres i 1994 -

Et forskningsprojekt om ældre ikke-spanske statsborgere, som er bosat i Spanien, vil blive gennemført i 1994. Det Europæiske År har givet inspiration til dette arbejde, og tværeuropæiske kontakter og samarbejde vil spille en fremtrædende rolle. Projektet omfatter følgende: opdatering af national og international lovgivning af relevans for ældre af ikke-spansk herkomst, der er bosat i Spanien, kontakter med de ansvarlige, undersøgelse af målgruppens situation og behov, undersøgelse af muligheden for at indgå bilaterale eller multilaterale aftaler med oprindelseslandene med henblik på at fremme de pågældende ældres integration. Tre lokale regeringer forventes at deltage; det drejer sig om følgende områder med en særlig høj procentdel ældre indvandrere: L'Alfas del Pi (Alicante), Marratxi (Balearerne) og Mijas (Malaga).

Eksempel 7. Folkemindesvirksomhed i Europa

- aktivitetsprogram for fagfolks og ældres deltagelse i besøgs- og udvekslingsvirksomhed i Europa -

En uafhængig velgørenhedsorganisation i Det Forenede Kongerige "Age Exchange Theatre Trust and Reminiscence Centre" iværksatte en række aktiviteter i forbindelse med Ældreåret, delvist finansieret af Kommissionen. Denne organisation har som målsætning at forbedre de ældres livskvalitet ved at inddrage dem i uddannelsesmæssige og kunstneriske aktiviteter med relation til folkemindesvirksomhed. I 1993 rejste en del ældre til andre lande for at vise deres forestilling og møde andre ældre. For mange var dette deres første udlandsrejse; i Tyskland fik deres forestilling om krigen en særdeles god modtagelse af ældre tyskere, for hvem det var en stærk og positiv oplevelse at få lejlighed til at tale om dette med deres britiske jævnaldrende. Af andre arrangementer kan nævnes en stor konference med deltagelse af forskere og folk, der arbejder praktisk med emnet, en række uddannelsesarrangementer og udarbejdelse af en håndbog. Antallet af europæiske besøgende på centret er øget betydeligt, og der er planer om at skabe et europæisk center for uddannelse og udvikling inden for folkemindesområdet.

Eksempel 8. Udgravningsprojekt for gamle og unge i grænseområdet mellem to lande

- arkæologiske udgravninger, der udviklede sig til en rigt facetteret møde- og aktivitetsrække -

Dette projekt - "gamle og unge uden grænser", hvori deltog 2.500 personer, afvikledes i Gersheim, en tysk landsby ved den franske grænse. Det finansieredes af Landkreis Saarland, Den Tyske Forbundsstat og Europa-Kommissionen. 2.500 mennesker deltog i en festival, der satte fokus på regionens historie gennem arkæologiske workshops, sportsaktiviteter, lege, musik og fortællerværksteder. Arrangementet afholdtes i og omkring en stor skole, og denne har besluttet at videreføre fortællerværkstederne med ældre efter 1993. Grænseoverskridende besøgs- og udvekslingsvirksomhed mellem plejehjem for ældre er resulteret i et nyt partnerskab mellem to plejehjem. Projektet fik stor omtale i den regionale presse og tv. Radio Saarland fulgte projektet fra begyndelsen til slutningen.

Eksempel 9. Konference om institutionernes og familiens rolle i ældreomsorgen

- bevidstgørelseskampagne om ældreomsorg gennem en række offentlige arrangementer på AÇorerne -

En række arrangementer afholdtes i samarbejde mellem de ni øer, som tilsammen udgør AÇorerne. Regionale og lokale myndigheder samt Europa-Kommissionen støttede projektet. De ældre tog selv del i tilrettelæggelsen af arrangementerne, bl.a. en stor konference, etnografiske optog, udstillinger, teater med deltagelse af lokale skolebørn samt friluftsmøder. Hovedemnet for konferencen, der havde mange deltagere fra andre europæiske lande, var ældres rolle i familien. Blandt de 260 deltagere i konferencen var lokalpolitikere, NGO'er, frivillige, akademikere og ældrepræsentanter. Arrangementerne fik stor pressedækning både på regionalt og nationalt plan. Hele projektet betragtes som en gigantsucces, som har givet sig udslag i bl.a. holdningsændringer og ændringer i uddannelsen af dem, der beskæftiger sig med ældrepleje, samt øget de ældres selvtillid.

Eksempel 10. En uge for alle generationer

- samarbejde mellem en lokal myndighed og ældreorganisationer -

Et arrangement af en uges varighed i kommunen Birkerød, Danmark, kan tages som et illustrativt eksempel på, hvad der foregik i mange kommuner rundt om i Europa. Mange grupper og organisationer - skoler, plejehjem, ældreorganisationer, m.fl. - deltog. Hver dag havde sit særlige program, bestående af kunsthåndværksteder, hvor deltagerne havde mulighed for at fremstille smykker og dukker, lave mad, spinde og væve. Hver dag var der tillige foredrag og paneldiskussioner om emner som ældrepolitik i Det Europæiske Fællesskab, familiens og det offentlige rolle og kontakt mellem generationerne. Der var endvidere udstillinger, teaterforestillinger med deltagelse af unge og ældre samt folkedans. Det lokale offentlige bibliotek havde arrangeret udstillinger og tilbød særlige informationsmøder for ældre, og den lokale biograf viste "Fried Green Tomatoes at the Whistlestop Cafe" (en amerikansk film, der ikke kun vises i Danmark i løbet af Ældreåret).

Eksempel 11. Gentagelse af en europæisk fodboldkamp fra 1955

- et arrangement med deltagelse af gamle og unge fra to lande -

I september arrangeredes en fodboldkamp i Esch, Luxembourg, mellem Real Madrid og Jeunesse Esch. Ideen til dette projekt kom fra en ungdomskomiteé i sportsforeningen Jeunesse Esch, der også tilrettelagde aktiviteterne. Arrangementet, der støttedes af private sponsorer og Europa-Kommissionen, var en genoplivelse af en kamp i Europa-cup-turneringen mellem disse to hold i 1955, og spillerne var de samme som dengang. (Real Madrid vandt 7:0). I arrangementet indgik mange andre sportsaktiviteter, som f.eks. judo og jazzballet. På trods af silende regn overværede 1.500 tilskuere arrangementet, der fik bred pressedækning. Begivenheden fik omtale såvel i den trykte presse som radioen, og tv transmitterede en rundborde-diskussion om den.

Eksempel 12. En dansefestival "dans med bedsteforældrene"

- oplysningskampagne i form af en dansefestival -

I Lecce, Syditalien, arrangeredes en dansefestival for ældre under betegnelsen "la festa dei nonni" ("bedsteforældrefestival"). En tredjedel af medlemmerne af den arrangerende komité var ældre; projektet fik ikke økonomisk støtte. Sigtet var at gøre offentligheden opmærksom på Det Europæiske Års målsætninger og at fremme en kampagne vedrørende telefonoplysnings-tjeneste for ældre. Det anslås, at mellem 1.000 og 1.500 ældre deltog i projektet. Nogle af deltagerne var fra andre medlemsstater. Projektet fik presseomtale i det regionale tv og de regionale dagblade. Vurderingen af projektet er positiv, og det betragtes som en succes med hensyn til at henlede opmærksomheden på ældres situation og lægge spiren til noget, der vil blive videreført i årene fremover.

Ovennævnte eksempler illustrerer det **brede spektrum** af aktiviteter, der fandt sted i løbet af Ældreåret. Mange **forskellige typer organisationer** deltog: frivillige og lovfæstede; lokale, regionale, nationale og europæiske. I nogle tilfælde tilrettelagde en enkelt organisation sine egne aktiviteter uafhængigt af andre, men som oftest ofte samarbejdede forskellige organisationer og fagfolk om bestemte arrangementer, og mange, der ikke på forhånd havde kendskab til hinandens eksistens, fandt sammen i løbet af året. Dette skete navnlig på lokalt plan, hvor alle de organisationer, der arbejder med ældrespørgsmål - det lokale universitet, socialforsorgen, sundhedstjenesten og frivillige organisationer - i fællesskab tilrettelagde et aktivitetsprogram i lokalområdet, bestående af f.eks. udstillinger, skoleprojekter, konkurrencer, seminarer og fremstilling af publikationer. I disse tilfælde strakte den pågældende aktivitet sig som oftest over hele året og var undertiden blevet forberedt allerede i 1992. Andre mere målrettede aktiviteter på nationalt plan (landsdækkende) strakte sig ligeledes over en længere periode, som f.eks. den i eksempel 2 omtalte radioserie og forskellige konkurrencer. Mange konkurrencer sigtede mod at tegne et billede af alderdommen i ord, billeder og fotos og resulterede i mange forskellige produkter såsom bøger, videoudsendelser, julekort og kalendere.

Størstedelen af de tusindvis af aktiviteter, som vi har kendskab til, var imidlertid éngangsarrangementer af en eller flere dages varighed. Mange steder afholdtes der en "ældreuge" eller en "ældredag" med en række forskellige aktiviteter. Engangsarrangementerne tog ofte sigte på at nå ud til så mange mennesker som muligt. Nogle arrangementer var af beskedent omfang og berørte kun et par hundrede mennesker. Andre havde et meget bredere sigte og berørte tusindvis af mennesker. Et enkelt arrangement, eksempelvis et møde i Danmark, kunne samle 10.000 mennesker - hvilket må siges at være mange i et land med kun fem mio indbyggere.

Ældreårets slogan "ældre ja, mindre at tilbyde, nej" giver et godt billede af temaerne for størstedelen af aktiviteterne og arrangementerne. Det gennemgående budskab var, at ældre er i stand til at deltage aktivt i samfundslivet, at de har meget at bidrage med, og at alderdommen kan være værd at fejre, og derfor afholdtes der et stort antal "festligholdelses-arrangementer". Der gjorde sig imidlertid også en anden tendens gældende, der kom tydeligere frem på konferencer, seminarer og i publikationer end ved festligholdelses-arrangementerne, og som omhandler ældres problemer, som f.eks. social udstødelse (mangel på beskæftigelse og passende indkomst) samt behov på sundheds- og socialforsorgsområdet, hvilket f.eks. var emnet for den europæiske konference om sygepleje (eksempel 3) og publikationen om aldersdiskriminering på arbejdspladsen i Europa (jf. bilag 3).

3.4. Diskussion af aktiviteterne i forhold til Ældreårets målsætninger

Som helhed betragtet er Ældreårets målsætninger stort set blevet opfyldt. Spørgsmålet er, i hvilken udstrækning og på hvilke områder de er blevet opfyldt.

Den europæiske dimension

Et af formålene var at belyse Fællesskabets sociale dimension (som det dengang hed), med andre ord i videst muligt omfang at inddrage den **europæiske dimension**. Det mål er rent faktisk blevet opfyldt ad mange forskellige veje. Mange aktiviteter har således involveret flere medlemsstater. Der er blevet afholdt store europæiske konferencer i forskellige medlemsstater med deltagelse af fagfolk, videnskabsfolk og ældrerepræsentanter.

Der er ligeledes blevet afholdt mange mindre konferencer med deltagelse af udvalgte repræsentanter for de enkelte lande. Der er arrangeret udvekslings- og besøgsaktiviteter på tværs af grænserne for både mellem fagfolk og ældre. Det europæiske net af nyskabende projekter var rammen for en stor del af disse aktiviteter. Hertil skal føjes en række publikationer om europæiske anliggender, udarbejdet af henholdsvis Kommissionen gennem Observationsorganet og af grupper i de enkelte medlemsstater. Men mange flere aktiviteter fandt sted i de enkelte lande enten i form af landsdækkende eller - hyppigere - lokale arrangementer. Også i disse tilfælde henledtes opmærksomheden på den europæiske dimension gennem påtrykning af det europæiske logo på PR-materialet. Som en repræsentant for regeringen i én af medlemsstaterne sagde: "Hele året igennem hejste vi det europæiske flag, hver gang vi åbnede et nyt plejehjem for ældre".

Overvejelser og drøftelser

En anden målsætning var at fremme **overvejelser og drøftelser** om de former for ændringer, der bliver nødvendige som følge af befolkningens stigende gennemsnitsalder. Ældreåret har rent faktisk givet anledning til overvejelser og drøftelser, navnlig i organisationer, der beskæftiger sig med ældre. Dette bevidnes af det store antal konferencer, publikationer, m.m. Men af formodentlig endnu større betydning for ældreorganisationerne har etableringen af **de europæiske net** været, idet det har givet dem mulighed for at identificere nye partnere og etablere nye kontakter såvel lokalt og nationalt som tværnationalt. Ødet mellem så mange store og små organisationer og enkeltpersoner - der alle arbejder inden for de samme brede rammer, er det mest konkrete resultat, der, som det vil blive diskuteret senere, vil kunne få en varig effekt. Det har styrket de enkelte organisationer og givet dem mere selvtillid.

Inddragelse af de ældre selv

Netetableringen har også i en vis udstrækning givet **de ældre selv** mere selvtillid. En af målsætningerne var at inddrage de ældre mere aktivt i Fællesskabets integrationsproces. Der

er mange eksempler fra forskellige lande på besøgs- og udvekslingsvirksomhed for ældre, og efter alt at dømme var det især frivillige organisationer, der deltog i disse aktiviteter. Mange nationale og lokale arrangementer havde ældre som målgruppe, og som det fremgår af nogle af vore eksempler deltog de ældre selv i tilrettelæggelsen af en række arrangementer.

Det kan diskuteres, om de ældre selv kunne have deltaget mere aktivt, end tilfældet var. Der er divergerende meninger om dette spørgsmål, hvilket i en vis grad afspejler reelle forskelle med hensyn til graden af inddragelse af de ældre i tilrettelæggelsen af aktiviteterne. Således havde Skotland tilsyneladende mere succes med at involvere de ældre end andre steder i Det Forenede Kongerige. Dette skyldes til dels det omfattende netværk af ældre, der i forvejen havde kontakt med organisationen Scottish Age Concern. Men den forskellige vurdering af dette spørgsmål kan også skyldes forskelle med hensyn til forventninger og graden af kendskab til, hvad der reelt foregik. Mange aktiviteter, klart nok især små lokale arrangementer, er således gået upåagtet hen. Sikkert er det, at ældre i løbet af Ældreåret er begyndt at deltage mere aktivt, hvilket har styrket deres tro på, at de kan klare mange ting selv. Det har endvidere i mange tilfælde givet dem en stærk følelse af at have fælles interesser med andre på tværs af grænserne og dermed gjort det lettere for ældre at identificere sig med den europæiske integrationsproces.

Solidaritet mellem generationerne

I hvilken udstrækning og på hvilke måder er princippet om **solidaritet mellem generationerne** blevet fremmet? Det er interessant at bemærke, at begrebet solidaritet mellem generationerne som tema for Ældreåret tilføjedes på et senere tidspunkt, idet den oprindelige plan var at erklære året for "et ældreår". Tilføjjelsen var ikke særlig populær i begyndelsen, dels fordi årets titel dermed blev "en ordentlig mundfuld", dels fordi begrebet solidaritet på nogle sprog vækker associationer om begreber, der i nogle politiske lejre ikke er særlig attraktive.

Resultatet blev imidlertid, at tilføjelsen accepteredes som et væsentligt aspekt ved Det Europæiske År, som der lagdes stor vægt på i de fleste aktiviteter. Det tjente således til at fremme andre aldersgruppers deltagelse og til at minde offentligheden om, at Det Europæiske År ikke alene var et anliggende, der vedrørte de ældre medborgere. Det klareste udtryk herfor var inddragelsen af den yngste generation - børnene. Således sigtede talrige arrangementer mod deltagelse af både unge og gamle, og projekter i samarbejde med skoler bliver stadig mere populære. Børn lærte at værdsætte ældres bidrag på forskellig måde, f.eks. gennem lokalhistorie- og folkemindeaktiviteter, og de har deltaget i aktiviteter sammen med ældre, f.eks. i sportsarrangementer og teaterforestillinger. I Danmark blev der af et af de projekter, der deltager i nettet af nyskabende projekter udgivet en bog (Det bedste ved at have en bedste), der indeholder eksempler på, hvad børn har skrevet om deres bedsteforældre. Bogen fik stor presseomtale, blev citeret i statsministerens nytårstale og har inspireret andre projekter i det europæiske net til at fremstille noget lignende. Der kan læses mange interessante ting ud af børnenes måde at beskrive og vurdere ældre på. Der er mange lighedspunkter mellem de to generationer, og børn opfatter ikke den ældste generation som en byrde. På mange måder er begge generationer udelukket fra den mellemliggende generations verden, - de "travle voksne", de erhvervsaktive, skafferne og beslutningstagerne. Børn og gamle betyder meget for hinanden, hvilket Ældreåret klart har understreget.

Med hensyn til den mellemliggende generation er dennes solidaritetsfølelse mindre udpræget, og det er derfor vanskeligere at finde eksempler på en sådan solidaritet i Ældreåret. Hvilket ikke vil sige, at der ikke afholdtes aktiviteter, hvori deltog alle aldersgrupper, men de var mindre fremtrædende. Det andet europæiske net af nyskabende projekter indeholder eksempler herpå, såsom Gilde-projekterne i Nederlandene og Belgien, hvor pensionister opfordres til at videregive deres erfaringer og færdigheder til andre aldersgrupper. Organisationer i andre lande har ladet sig inspirere af disse og planlægger lignende ordninger. Det går i stigende grad op for folk, at pensionister sidder inde med en række kundskaber og færdigheder, som stadig kan være nyttige for samfundet. Der udfoldes bestræbelser i alle lande på at udnytte disse bedre og at få pensionister til at deltage aktivt inden for områder, hvor der er mangel på personale, f.eks. pleje af de svageste gamle. Der er forskellige holdninger til frivilligt arbejde, men mange

ældre påskønner muligheden for at udføre frivilligt arbejde, og mulighederne herfor er utvivlsomt blevet forbedret i Ældreårets løb, ligesom Ældreåret har bidraget til at gøre de ældres indsats mere synlig og påskønnet.

Det er imidlertid en udbredt fornemmelse, at for så vidt angår ældres status på arbejdsmarkedet, er der stadig meget at gøre. Det er på dette område, at begrebet solidaritet mellem generationerne er den største udfordring. Tendensen i retning af stadig tidligere pensionering er velkendt, og en af publikationerne i forbindelse med Ældreåret dokumenterede aldersdiskrimineringen på arbejdspladsen. Disse tendenser skyldes komplekse økonomiske og politiske forhold, som man nu begynder at tage op til debat i mange sammenhænge. Det må siges, at arbejdsgiverorganisationernes og arbejdsministeriernes deltagelse i de enkelte medlemsstater har været ringe. Kun få af disse instanser har deltaget aktivt i de nationale koordineringsudvalgs arbejde og i arrangementerne generelt. Det nederlandske arrangement "Parlament på tværs af generationerne" havde deltagelse af både unge og gamle og af repræsentanter for arbejdstagere og arbejdsgivere, hvilket om ikke andet viser, at deres deltagelse anses for vigtig. På europæisk plan var flere konferencer helliget beskæftigelsesansøgninger. Et symposium med titlen "investering i de ældre på arbejdspladsen" afholdtes med støtte fra Kommissionen i Det Forenede Kongerige i oktober 1993. Et hundrede delegerede fra 15 lande deltog i konferencen, og en række vigtige beslutninger blev truffet vedrørende ligestilling, ansættelse, uddannelse, sundhed og karriereudvikling for ældre medarbejdere. Vi vender tilbage til dette punkt nedenfor.

Bevidstgørelse af offentligheden

En af Ældreårets målsætninger var at "bevidstgøre offentligheden" om de ældres situation. Hvad angår medvirken fra organisationer uden for ældreområdet, gives der generelt udtryk for, at resultaterne har været yderst beskedne.

Men igen afhænger meget af, hvad der realistisk kunne forventes. Det forholder sig rent faktisk sådan, at mange forskellige fagområder havde ældreanliggender på dagsordenen for at markere Ældreåret. Dette var tilfældet inden for uddannelsesområdet - f.eks. i forbindelse med fremme af voksenundervisning, hvor der fokuseredes på ældres behov. Det var ligeledes tilfældet inden for arkitektur - bl.a. i form af udstillinger om ældreboliger. Også idrætsorganisationer viede de ældre særlig opmærksomhed, og det samme gjorde sygeplejersker og mange lokale myndigheder. Vi mangler fyldestgørende oplysninger fra medlemsstaterne om dette spørgsmål, men det ser ganske rigtigt ud til, at ældreorganisationerne, som det kunne forventes, var de mest aktive i årets løb, og at andre organisationers deltagelse havde form af engangsarrangementer, som ikke i alle tilfælde tilrettelagdes i samarbejde med ældre eller disses organisationer. Dette peger på et reelt dilemma for alle, der beskæftiger sig med ældreanliggender: der gives ofte udtryk for en vis bekymring for, at såfremt organisationer uden for ældreområdet intervenserer i alt for høj grad, tabes de ældres interesser af syne. Men på den anden side kan eksistensen af særlige ældreorganisationer i sig selv risikere at fremme aldersdiskriminering.

Publicity

Et vigtigt aspekt ved Ældreåret var bevidstgørelse gennem **PR- og oplysningskampagner**. GCI's undersøgelse viser, at der anvendtes betydelige beløb på PR-virksomhed i de forskellige lande. Således anslås værdien af mediedækningen umiddelbart efter åbningen af Ældreåret at svare til anvendelsen af 2 mio. ECU til annoncering. På denne baggrund kan det hævdes, at investering af ressourcer i presseomtale af arrangementer og aktiviteter i stedet for investering i annoncering var en omkostningseffektiv strategi. Dette er formodentlig en rimelig konklusion i betragtning af, hvad det koster at annoncere i nationale dagblade. Hertil må det dog siges, at kun på grundlag af en sammenlignende undersøgelse af de foregående års pressedækning kan man få en indikation af, hvor stor presseomtale ældreanliggender ville have fået

uafhængigt af Det Europæiske Ældreår. Tallene siger endvidere ikke noget om arten af omtalen. Det ville være interessant at analysere indholdet i presseomtalen for at se, hvilke emner og holdninger, der havde pressens bevågenhed.

Fordelingen pr. land fremgår af tabel 3.

Tabel 3
Værdien af mediedækning umiddelbart
efter åbningen af Ældreåret

	<u>ECU</u>
Nederlandene	1.197.128
Belgien	214.300
Frankrig	192.598
Tyskland	180.413
Det Forenede Kongerige	139.292
Irland	127.073
Spanien	114.638
Italien	93.811
Danmark	65.626
Grækenland	34.950
Luxembourg	12.000
Portugal	4.544
I alt	2.376.313

Kilde: GCI, London

Det fremgår af ovenstående tabel, at Nederlandene markerer sig som det absolut førende land med hensyn til publicity. Rapporter fra dette land om antallet og spektret af aktiviteter og om pressedækningen i Ældreåret peger på et endog særdeles højt aktivitetsniveau.

Redegørelser fra mange af vore nationale kilder viser, at selv om ældreanliggender fik en god pressedækning i de nationale medier, er de bedste resultater opnået på **regionalt og lokalt** plan. Tal fra den nationale koordineringsgruppe i Det Forenede

Kongerige viser f.eks., at Ældreåret omtales i den landsdækkende presse omkring 100 gange, medens det omtales over 3.000 gange i den regionale presse. Det omtales 15 gange i det nationale tv og 33 gange i regionalt tv. Disse tal afspejler ikke nødvendigvis mønstret i andre lande, og der kan også konstateres forskelle, bl.a. afhængigt af om bestemte journalister fra den nationale presse har interesseret sig for emnet eller ej.

Efter vores mening var den nationale mediedækning af Ældreåret ikke ringere, end det kunne forventes. Arrangementer, sigter mod at fremhæve ældres muligheder for at bidrage positivt til samfundslivet, og som fremmer positive billeder af alderdommen, er af begrænset interesse for landsdækkende dagblade. Disse arrangementer udgør ikke en "nyhed", og de repræsenterer heller ikke en "sag", der vurderes at være af tilstrækkelig interesse for den brede offentlighed. Det er lettere at offentliggøre "dårlige nyheder". Publikationen om aldersdiskriminering på arbejdspladsen fik således bred landsdækkende presseomtale i Det Forenede Kongerige. På lignende måde er der større sandsynlighed for, at oplysninger om ældrediskriminering inden for sundhedsplejeområdet når frem til avisernes overskrifter end en oplysning om, at en 75-årig deltager i et marathontløb. Ældreåret sigtede mod at ændre denne mentalitet og fremme positive billeder, men en sådan ændring kan kun forventes at ske gradvis.

For så vidt angår virkningerne af PR-indsatsen, foreligger der endnu for få konkrete oplysninger til at sige noget om, hvorvidt der er sket en bevidstgørelse af offentligheden generelt. De eneste oplysninger stammer fra Nederlandene, hvor et før-og-efter panelrundspørge tyder på, at en betydelig del af de interviewede havde kendskab til Ældreåret og dets målsætninger ved udgangen af 1993. Uformelle oplysninger fra andre medlemsstater tyder på, at der må sættes spørgsmålstegn ved, om lignende holdningsændringer har fundet sted i samme grad i alle medlemsstater.

3.5. Hvad skal der til for at gøre Ældreåret til en succes?

Mange medlemsstater står stadig midt i arbejdet med at evaluere Ældreåret, og der vil kunne siges meget mere herom i 1994. Der foreligger en foreløbig rapport fra Nederlandene, hvoraf det fremgår, at dette land har haft et yderst aktivt og vellykket År. At dømme ud fra de generelle svar mener vi at kunne sige, at mange andre medlemsstater formodentlig har haft lige så gode resultater, men oplysningerne fra Nederlandene er særdeles omfattende. Den foreløbige rapport herfra giver derfor nogle vink om, hvad der skal til for at skabe en succes. **Indikatorer på succes** i Nederlandene er: det store antal aktiviteter - over 3.000 er optalt; den brede vifte af deltagende organisationer på regionalt og lokalt plan, inddragelse af arbejdsmarkedets parter i diskussioner om beskæftigelsesvilkår, inddragelse af kvindegrupper i mange sammenhænge, af unge og af vandrende arbejdstagere. Deltagelse af erhvervsgrupper, frivillige organer og videnskabelige institutter. Resultatet heraf har været, at ældre er blevet mere synlige, og at der er kommet gang i diskussionen om ældres vilkår. Blandt de **faktorer, der har bidraget til succes**en, henviser rapporten først og fremmest til Nederlandenes solidt forankrede traditioner inden for ældrepolitik og ældreorganisationer, det stærke engagement fra ministeriet for velfærd, sundhed og kulturelle anliggender, politiske partiers interesse for ældreanliggender, det forhold, at Ældreåret faldt sammen med forskellige arrangementer og politiske tiltag på området, den veletablerede rådgivningsstruktur for ældre, de eksisterende organisationer på området og en velfungerende central koordineringsstruktur.

Timing, eksisterende strukturer og lederskab

De ovennævnte forhold peger på **tre hovedingredienser i succes**: først en god **timing**. Kommissionens program iværksattes på det rigtige tidspunkt, for så vidt som de omhandlede spørgsmål var på dagsordenen i alle medlemsstaterne. For det andet tilstedeværelsen af **etablerede strukturer** på området. Selvsagt afhang programmets gennemførelse i de forskellige medlemsstater af karakteren af de i forvejen eksisterende organisationer og

strukturer og det eksisterende aktivitetsniveau. Den tredje ingrediens er **lederskab**. De nationale koordineringsudvalgs organisatoriske indsats afstak helt klart rammerne for Ældreåret, men også på regionalt og lokalt plan er det klart, at forekomsten af såvel etablerede strukturer som lederskab fremmede aktiviteterne.

IV DEL: RESULTATER AF ÆLDREÅRET OG INDHØSTEDE ERFARINGER

Evalueringsrapportens begrænsninger

Denne rapport fortæller ikke hele historien. Den er redigeret umiddelbart efter Ældreårets afslutning på et tidspunkt, hvor mange af de nationale grupper endnu ikke havde færdiggjort deres evalueringer. Den foreliggende evalueringsrapport etablerer i allerhøjeste grad et "fra oven nedad"-perspektiv. Mange - omend ikke alle - medlemsstater er nu i gang med en omfattende efterbehandling af Ældreårets aktiviteter, og på baggrund heraf vil der højst sandsynligt kunne lokaliseres mere konkrete resultater og erfaringer, der kan anvendes i fremtiden. Dette gælder også for de nationale redegørelser fra EFTA-medlemslandene, hvor en del aktiviteter fandt sted i løbet af Ældreåret.

Under alle omstændigheder giver de oplysninger, vi er i besiddelse af, et tilstrækkeligt grundlag for at drage nogle generelle konklusioner om resultaterne af Ældreåret og nogle af de indhøstede erfaringer.

Medlemsstaternes overvældende respons på Kommissionens initiativ i form af etablering af nationale strategier og lokale initiativer er i sig selv et vigtigt resultat. Men endnu vigtigere er den udbredte fornemmelse af, at Ældreåret fortsætter - "Ældreåret kan ikke uden videre pakkes sammen og stilles til side", som det er blevet udtrykt. Denne formulering er et dækkende udtryk for holdningen hos mange af dem, der har deltaget i aktiviteterne på såvel nationalt som lokalt plan.

Vi må altså spørge, hvad der er kommet ud af det treårige program, og hvad der er værd at bygge videre på.

1. Opsummering af resultaterne

1.1. I medlemsstaterne

De ældre selv

De ældre selv har - omend kun en lille del af dem - i forbindelse med Ældreåret besøgt andre europæiske lande, for manges vedkommende for første gang i deres liv. De har fået et bredere udsyn og etableret forbindelser på tværs af de nationale grænser. De har i lighed med mange andre, der har deltaget i lokale aktiviteter, fået opbygget større selvtillid og tro på egne evner til at tage initiativer. Der må gøres en yderligere indsats for at fremme ældres muligheder for at deltage i udvekslingsaktiviteter.

Opbygning af europæiske net

Organisationer, der beskæftiger sig med ældrespørgsmål, har fået større prestige og er blevet mere synlige. De har etableret nye indbyrdes forbindelser, og der findes nu et stort antal nye formelle og uformelle net, som håber på støtte til at fortsætte samarbejdet. Disse organisationer har taget mange initiativer på områder som boligforhold, fritid, uddannelse, frivilligt arbejde, ældreråd og fremskaffelse af midler, altsammen initiativer, hvis virkninger vil være mærkbare også efter 1993. Der meldes således om, at vellykkede arrangementer som "ældredagen" eller "ældreugen" vil blive indført som årligt tilbagevendende arrangementer. Det må dog erkendes, at en af Ældreårets - formodentlig uundgåelige - begrænsninger har været overvægten af éngangsarrangementer i forhold til længerevarende aktiviteter.

Det europæiske net af nyskabende projekter fortsætter med at fungere, at nyt net er netop startet op, og selv om der endnu ikke er foretaget en vurdering af de præcise fordele, har nettene allerede vist, at direkte initiativer gennem Kommissionen kan hjælpe med til at skabe frugtbare nye forbindelser.

Informationsmateriale

Der er fremstillet et omfattende **materiale**, bl.a. publikationer, informationsmateriale og videofilm, som altsammen vil være af stor værdi også i fremtiden. Der må gøres én indsats for at sikre udbredelse heraf til så vide kredse som muligt. Der må ligeledes foretages en systematisk analyse af forskningsundersøgelserne, og det må undersøges, hvilke mangler der skal afhjælpes i det fremtidige arbejde.

Ældrepolitiske foranstaltninger

For så vidt angår spørgsmålet om Ældreårets **bredere samfundsmæssige virkninger** med hensyn til holdningsændringer og **konkrete ældrepolitiske foranstaltninger**, er billedet mere uklart. Selv om programmet har styrket de ældres interessegrupper, ville det være urealistisk at forvente, at dette skulle give sig udslag i umiddelbare lovændringer. På nogle områder er udviklingen dog blevet fremskyndet, og på andre områder er der opstået nye initiativer i kølvandet på Ældreåret. I Danmark er antallet af ældegeråd i kommunerne således blevet fordoblet. I Spanien er der oprettet et nationalt ældegeråd, der har til opgave løbende at repræsentere de ældres interesser i forbindelse med beslutninger om socialpolitiske spørgsmål. I Belgien er der oprettet et rådgivende ældreudvalg som et stående forum for drøftelse af ældrepolitiske foranstaltninger, og endvidere har forskellige ministerier taget en række initiativer, som f.eks. en færdselssikkerhedskampagne, en telefontjeneste og informering om ældres forbrugerrettigheder. I Portugal er der udarbejdet en guide for ældre.

Generelt må det siges, at de største virkninger kan registreres i forbindelse med de mindre omfattende, lokale initiativer. Dette skyldes det faktum, at de ældres interesser repræsenteres af en række forskellige organisationer uden indbyrdes sammenhæng. Et af de positive resultater af Ældreåret har imidlertid været at gøre dette opsplittede område mere sammenhængende. Men ældrepolitik kan ikke adskilles fra den generelle politik. Et hvilket som helst område, uanset om det drejer sig om social sikring, omsorg, boligforhold, uddannelse eller beskæftigelse, vedrører alle samfundsmedlemmer, og de ældres interesser skal ses på denne baggrund. "Ældre" er ikke en homogen gruppe, der skal behandles ens for enhver pris. Der er forskellige grupper med forskellige færdigheder, behov og interesser. Aldersdiskriminerende holdninger overser bevidst denne mangfoldighed, og et af formålene

med Ældreåret var netop at bekæmpe en sådan aldersdiskriminerende holdning og udbrede det budskab, at alder ikke nødvendigvis er et problem. Med hensyn til politiske tiltag bør man derfor ikke alene rette blikket mod "ældrepolitikker", men mod politiske foranstaltninger af mere generel karakter og disses konsekvenser for bestemte aldersgrupper. Den fremtidige udfordring består efter vores mening i at sikre, at ældreanliggender opføres på den brederes samfundsmæssige dagsorden for social og økonomisk politik. Dette gælder i lige høj grad for de enkelte medlemsstater og Den Europæiske Union.

1.2. På europæisk plan

Der er sket en betydelig udvikling i det europæiske samarbejde på ældrepolitikens område, og der er banet vej for yderligere samarbejde.

Den mellem tjenstlige gruppe

Kommissionens **mellem tjenstlige** gruppe om aldring skabte et nyttigt forum for gensidig inspiration på tværs af afdelingerne, som eventuelt kan udvikle sig til en mere målrettet task force. Håndbogen om pensionisters rettigheder på socialsikringsområdet (14) er udarbejdet af en anden afdeling af GD V som et bidrag til Ældreåret, og andre Generaldirektorater har beskæftiget sig med aldersrelaterede aspekter af f.eks. forskningen inden for sundhedsplejeområdet og den naturvidenskabelige og tekniske forskning. Efter vores mening er der behov for en mere systematisk indsats for at integrere ældredimensionen i flere af Kommissionens arbejdsområder, ikke mindst områder som beskæftigelse og uddannelse.

Nye strukturer

Blandt de mere direkte resultater af ældreprogrammet vil vi fremhæve rækken af **publikationer**, der som tidligere omtalt også fremover vil være til stor nytte for mange forskellige grupper i medlemsstaterne. Mange af publikationerne er udarbejdet af **Observationsorganet**, der har udført et effektivt arbejde, som bør og kan videreføres. **Det**

Rådgivende Udvalg af nationale repræsentanter har været en af de mest afgørende strukturer, idet det har etableret et europæisk forum for drøftelse af ældrepolitik. Det har bidraget til at kaste lys over og sammenligne ældrepolitiske anliggender i medlemsstaterne, og dets arbejde resulterede i Ministerrådets principerklæring om fælles ældrepolitiske målsætninger (7). Det Rådgivende Udvalgs medlemmer har med støtte fra deres respektive ressortministre udtrykt ønske om en videreførelse af det europæiske samarbejde om ældrepolitiske foranstaltninger og initiativer, og udvalgets erfaringer vil være et godt grundlag herfor. **NGO-Forbindelsesgruppen** har givet de deltagende europæiske ikke-statslige organisationer mulighed for at mødes, men dens indvirkning på Kommissionens beslutningsproces er vanskelig at fastslå. Der foreligger ikke resultater i form af en fælles erklæring fra denne gruppe; enkeltorganisationer som Eurolink Age og EURAG har hver især fremsat anbefalinger vedrørende fremtidige aktioner uden for Forbindelsesgruppens regi.

Det europæiske net af **nyskabende projekter** er en struktur, der involverer Kommissionen direkte, og som opretholdes også efter Ældreårets afslutning; formodentlig fortsætter en stor del af deres arbejde et godt stykke tid efter Ældreårets afslutning. Erfaringerne herfra vil være væsentlige for fremtidige net.

Beslutninger/aftaler

Hvad angår konkrete **beslutninger** og **aftaler** på europæisk plan, er lovgivning på dette område et anliggende, der suverænt henhører under de enkelte medlemsstater. Men henstillingerne vedrørende **fleksible pensionsordninger** (13), som Rådet vedtog tidligere på året, og Rådets **principerklæring** om den fremtidige ældrepolitik (7) i anledning af afslutningen af Det Europæiske År for Ældre er vigtige i denne sammenhæng. Erklæringen omhandler en række ældrepolitiske områder, bl.a. beskæftigelse, pensionering, boligforhold og ældreforsorg. Disse to rådsdokumenter er et klart udtryk for regeringernes erkendelse af, at alle medlemsstaterne står over for samme spørgsmål og sigter mod samme ældrepolitiske målsætninger.

De særskilte initiativer, der er resulteret i dokumenter fra både **Europa-Parlamentet** og **Det Økonomiske og Sociale Udvalg**, giver et afgørende skub til videreførelsen af et europæisk ældreprogram. Europa-Parlamentet har med sin vedvarende interesse for ældres forhold været en vigtig drivkraft bag igangsættelsen af programmet for perioden 1991-93, herunder **Ældreåret**, og sådan vil det højst sandsynligt også være i fremtiden. Parlamentet har allerede godkendt en bevilling på 5,67 mio. ECU til opfølgning af ældreaktioner i 1994.

Grønbogen om europæisk socialpolitik

Ældres forhold er blevet et fast punkt på dagsordenen i debatten om den fremtidige europæiske socialpolitik. I **Kommissionens Grøn bog om europæisk socialpolitik - Unionens valgmuligheder (15)**, som i øjeblikket er til høring rundt om, anføres behovet for nytænkning med hensyn til de ældres rolle i samfundet og erhvervslivet. Den henviser til artikel 7 i aftalen om social- og arbejdsmarkedspolitikken, som er indgået i forbindelse med traktaten om Den Europæiske Union, hvori det bestemmes, at Kommissionen hvert år skal udarbejde en rapport om udviklingen i den **demografiske situation** som led i Kommissionens årlige rapportering om fremskridt med hensyn til at opfylde traktatens målsætninger. Dette kunne være en anledning til at sætte bredere ældreanliggender på dagsordenen. Grønbogen peger selv på en sådan mulighed, idet den spørger, hvordan den omtalte rapport kan anvendes som "grundlag for en grundig debat om de demografiske tendenser og disses konsekvenser for social sikring, beskæftigelse, osv. og eventuelt udviklingen af en egentlig overvågningsproces? (15, s.47).

Støtte fra Kommissionen

Ved Ældreårets afslutning var der bred støtte til et vedvarende ældreprogram fra alle europæiske organer, ikke mindst fra **Kommissionen** selv, som allerede har peget på **fremtidige prioritetsområder**. Kommissær Flynn opregnede således i sin tale på konferencen i anledning af afslutningen af Ældreåret følgende områder: 1) ældre, som ikke kan klare sig selv 2) aktive ældre, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, 3) ældre arbejdstagere og 4) en sund alderdom.

2. Stærke og svage sider - indhøstede erfaringer

I dette sidste afsnit vil vi forsøge at sammenfatte de vigtigste erfaringer, der er indhøstet i forbindelse med Ældreåret. Der er erfaringer, der kan være nyttige for planlæggere af **fremtidige Europæiske År**, og der er erfaringer, der er værd at holde sig for øje i forbindelse med planlægning af **yderligere ældreaktioner**. Først redegøres der for erfaringer vedrørende **gennemførelsesprocesserne**, dvs. **hvordan man gjorde tingene**; dernæst fremsættes der nogle konklusioner vedrørende **aktionernes indhold**, dvs. **hvad der skete**.

2.1. Gennemførelsesprocesser

Beslutningsstrukturer

Som tidligere nævnt spillede såvel Det Rådgivende Udvalg som de nationale koordinatore en fremtrædende rolle. Førstnævnte kunne måske have arbejdet endnu mere effektivt, hvis der fra starten havde hersket større klarhed om dets arbejdsprogram, hvis medlemmerne var blevet bedre informeret om gennemførelsen af udvalgets beslutninger, og hvis møderne var blevet bedre forberedt. Fastlæggelsen af de nationale koordinators rolle henhørte under medlemsstaterne. Nogle havde nedsat nationale udvalg et godt stykke tid før åbningen af Ældreåret, hvilket var en stor fordel. Som tidligere nævnt havde NGO-Forbindelsesgruppen problemer som følge af manglende klarhed om målsætninger og arbejdsmetoder. Vanskelighederne kunne måske være blevet reduceret, hvis Kommissionen havde overtaget en større del af styringen, for så vidt angår informationsformidling og fastsættelse af dagsordener for møderne.

Kommissionens input og procedurer

Det personale, Kommissionen rådede over til gennemførelse af Rådets afgørelser, var langt fra tilstrækkeligt til at varetage opgaven med at organisere og deltage i konferencer, PR-virksomhed, besvarelse af forespørgsler og behandling af ansøgninger om økonomisk støtte. Hvis blot en lille brøkdel af Ældreårets samlede budget var blevet anvendt til at ansætte et par ekstra medarbejdere, ville det hele være forløbet mere gnidningsløst.

Personalets arbejdsbyrde blev ikke mindre af de komplekse procedurer vedrørende udfærdigelse af kontrakter og udbetaling af tilskud. Eftersom så mange aktiviteter var koncentreret over en så kort periode, ville det have været hensigtsmæssigt at decentralisere beslutningsprocesserne. Da dette imidlertid ikke synes at have været muligt, ville det have været formålstjenligt, om potentielle ansøgere havde fået tilstillet mere præcise oplysninger, ikke alene om kriterier for at blive erklæret for støtteberettiget og om ansøgningsfrister, men også om Kommissionens sagsbehandlingsprocedurer.

Meddelelse fra Kommissionen

Generelt må det siges, at Kommissionen burde have udsendt flere oplysninger om sine planer og initiativer og om Ældreårets forløb. De to numre af "Communique" indeholdt oplysninger om arrangementer i Europa og var et led i PR-virksomheden. Med henblik på en mere systematisk og direkte informationsformidling fra Kommissionen ville det have været hensigtsmæssigt at udsende et nyhedsbrev af samme art som dem, der udsendtes i forbindelse med mange nationale arrangementer. Den Bulletin, der jævnligt offentliggjordes af Eurolink Age med støtte fra Kommissionen, var en nyttig informationskilde, som Kommissionen i endnu højere grad kunne have benyttet som kommunikationsmiddel, forudsat den var kommet ud til et bredere publikum.

Overvågning og evaluering

Det ville have været nyttigt, om mekanismerne til løbende overvågning og evaluering havde været på plads fra starten. Med få midler ville det have været muligt at etablere et ukompliceret informationssystem, hvilket ville have lettet evalueringsarbejdet, der påbegyndtes hen imod Ældreårets afslutning. Et sådant system ville også have været et nyttigt instrument til løbende overvågning af udviklingen i løbet af året.

2.2. Ældreårets indholdsmæssige aspekter

PR-virksomhed

Den centraliserede del af PR-virksomheden var ikke helt vellykket. Strategien fastlagdes temmelig sent i forløbet, og dette har formodentlig betydet, at der ikke var tid nok til en grundig høring af de nationale repræsentanter. Der opstod vanskeligheder i forbindelse med udformningen af visuelt materiale til f.eks. plakater, idet de nationale præferencer og interesseområder varierede. En mere decentral tilgang ville derfor på nogle områder have været at foretrække. Noget af det centralt fremstillede materiale (paraplyer, T-shirts, m.m.) fik en positiv modtagelse, og en tidligere påbegyndelse af dette arbejde ville have gjort det muligt for de nationale grupper at anvende dette materiale lige fra starten af Ældreåret.

Kortsigtede vs. langsigtede initiativer

Det var uundgåeligt, at mange af de aktiviteter, der iværksattes i forbindelse med Ældreåret, var kortsigtede, og det mest overraskende er måske, at der fra så mange sider meldes om planer om et mere langsigtet samarbejde. Der ser rent faktisk ud til at være blevet etableret varige forbindelser, men man ikke kan se bort fra, at disse risikerer at blive svækket på lang sigt, medmindre der tildeles yderligere støtte. Nogle af de af Kommissionen støttede initiativer, f.eks. på forskningsområdet, har klart været af længerevarende karakter, eftersom de iværksattes som led i de treårige aktioner, og nogle, som f.eks. nettet af nyskabende projekter, opretholdes også efter Ældreårets afslutning. Der er et godt grundlag at bygge videre på, og såfremt der kan tilvejebringes ressourcer, må der sættes ind på at lokalisere eksisterende initiativer med behov for konsolidering. Endvidere har Ældreåret vist, at tilførelse af ressourcer til engangsarrangementer undertiden kan give langsigtede resultater.

"De tusind blomsters strategi"

Fordelingen af ressourcerne på et bredt spektrum af aktiviteter affødte stor respons fra de mange eksisterende ældreorganisationer. Denne strategi gav muligheder for alle, der ønskede

at gøre en indsats, og hvad angår Kommissionens tilskudsordning gav den muligheder for de mest foretagsomme, som gjorde sig den ulejlighed at indsende ansøgninger. Det var helt oplagt en vellykket strategi, som endvidere havde den fordel at give en del publicity. Ulempen ved denne åbne strategi var, at spredningen i aktiviteter på nogle tidspunkter var ulige fordelt, og at nogle emner tiltrak sig mindre opmærksomhed end andre. I forbindelse med eventuelle opfølgninger af Ældreåret ville det være en fordel at foretage en grundig undersøgelse af det eksisterende potentiale og fastlægge en mere præcis strategi i overensstemmelse med de konkrete målsætninger for fremtidige aktioner.

På forskningsområdet blev der f.eks. arbejdet med mange forskellige emner, hvilket resulterede i et stort antal publikationer. Eftersom tildelingen af støtte til forskningsaktiviteter ikke var baseret på fastlagte prioriteter, er nogle områder muligvis blevet forfordelt i forhold til andre. Det ville have været en fordel, om der i forbindelse med det treårige program var indhentet bistand fra en ekspertgruppe, der skulle have til opgave at rådgive om forskningsstrategi og kvaliteten af forelagte forskningsprojekter. De forsknings- og informationsaktiviteter, som Kommissionen deltog i, bl.a. Observationsorganets undersøgelser, betragtes generelt som yderst vellykket. Og det var resultatet af en klar strategi for fastlæggelse af prioriterede områder.

Hvilke ældreanliggender drejer det sig om, og hvem skal tage sig af dem?

Groft sagt gør der sig to modsatrettede aspekter gældende i forbindelse med ældreanliggender. Det ene er målsætningen om at fremstille ældre som aktive mennesker med mange ressourcer; det andet er de svage og afhængige ældres særlige behov. Ældreåret har beskæftiget sig med begge aspekter, men især med det førstnævnte, idet målgruppen for mange af de afholdte arrangementer var aktive ældre, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet. En af begrænsningerne har været den relativt beskedne deltagelse fra organisationer uden for ældreområdet, ikke mindst fra arbejdsmarkedsorganisationer. Debatten om følgerne af den stigende gennemsnitsalder i vore samfund burde ikke udelukkende være et emne for ældreorganisationer; der burde derimod sigtes mod at få aldring sat på dagsordenen på områder som beskæftigelse og arbejdsmarkedet, uddannelse, transport og miljø i et langsigtet perspektiv. Mere langsigtede ældreaktioner kunne udvikle strategier med henblik herpå.

Ældreåret har fejret ældres bidrag til samfundslivet og de positive aspekter ved at blive ældre. Det har dog også rettet nogen opmærksomhed mod de svageste ældres behov, såsom boligforhold og plejeordninger, herunder familiens rolle. Som følge af Ældreårets fokusering på en aktiv alderdom har de ældre, der lider under et ekstremt dårligt helbred og f.eks. er senile, fået tilkendt en plads i periferien af Ældreårets aktiviteter. I et mere langsigtet program kunne ældres behov på sundhedsplejeområdet have fyldt mere på dagsordenen.

Mange af Ældreårets aktiviteter var éngangsforeteelser, som risikerer at blive glemt. Men andre resulterede i etableringen af mere langsigtede forbindelser og i ideer til samarbejde såvel inden for de enkelte lande som mellem disse. Der er højst sandsynligt skabt forventninger i mange organisationer om støtte til yderligere aktiviteter både fra nationale og europæiske kilder. Hvad der end måtte blive besluttet, er der ingen tvivl om, at der er nok at tage fat på med hensyn til de ældres rolle i vore samfund. Fællesskabsaktionerne og Ældreåret har vist, at medlemsstaterne har mange problemstillinger til fælles. Forbindelserne på tværs af grænserne mellem ældre indbyrdes og mellem deres organisationer er blevet styrket og vil højst sandsynligt fortsætte med at udvikle sig. Hvis man går ud fra den forudsætning, at ældreanliggender nødvendigvis skal på dagsordenen i forbindelse med en lang række debatter og aktiviteter i samfundet, er det indeværende Internationale Familieår en god anledning til at inddrage de ældre og deres organisationer i en bredere sammenhæng.

Referencer

1. Rådets afgørelse af 26. november 1990 om fællesskabsaktioner til fordel for ældre. 91/49/EØF
2. ~~Rådets afgørelse af 24. juni 1992 om tilrettelæggelse af Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne~~
3. A Walker, A-M Guillemard og J Alber, **Social and economic policies and older people**, første rapport fra Det Europæiske Observationsorgan, CEC, 1991
4. Alder og holdninger. Hovedresultater af en Eurobarometer-meningsmåling, 1993, CEC, GD V
5. Kommissionens beslutning af 17. oktober 1991 om Forbindelsesgruppen for Ældre. 91/544/EØF
6. **Europæisk net af nyskabende projekter vedrørende ældre**, CEC, Bruxelles, 1993
7. **Principerklæring** vedtaget af Rådet for Den Europæiske Union og af socialministrene, forsamlet i Rådet i anledning af afslutningen af Det Europæiske År for Ældre og for Solidaritet mellem Generationerne, december 1993
8. Kommissionens henstilling af 10. maj 1989 om indførelse af et EF-pensionistkort for personer over 60 år. 89/350/EØF
9. Europa-Parlamentet, Udvalget om Sociale Anliggender, Beskæftigelse og Arbejds miljø, **Betænkning om foranstaltninger til fordel for ældre**, 27. januar 1994. DOC-FR\RR\244\244907.fd (PE 206.890/bef./A)
10. Det Økonomiske og Sociale Udvalg, **Udtalelse om ældres vilkår i samfundet**, 25. november 1993, Bruxelles, CES 1171/93 F/P/OU/ym
11. **Mellemtjenstlig Fortegnelse vedrørende Ældreanliggender**, ikke offentliggjort kommissionsdokument
12. Kommissionens rapport af 18. december 1992 om gennemførelsen i medlemsstaterne af Rådets henstilling 82/857/EØF af 10. december 1982 om principperne for en fællesskabspolitik vedrørende pensionsalder (uddrag), SEK(92)2288, endelig udg.
13. Rådets resolution af 30. juni 1993 om fleksible pensionsordninger

14. **Håndbog: Pensionisters rettigheder på socialsikringsområdet i EF, Europa-Kommissionen 1993, INFCO EUROPE**
15. **Europa-Kommissionen, Grønbog - Europæisk Socialpolitik - Unionens valgmuligheder, 17. november 1993, KOM(93)551**

Bilag 1

Evalueringsmetodik

Der er indsamlet oplysninger om aktiviteter og resultater på europæisk plan såvel som på medlemsstatsplan.

Informationskilderne omfatter:

* **Dokumentarisk materiale** - fra Kommissionen, nationale koordinatore og andre projekter samt fra GCI

* Deltagelse som observatører i **nøglemøder** på europæisk plan: Det Rådgivende Udvalg, Forbindelsesgruppen, europæisk net af nyskabende projekter. Overværelse af et evalueringsmøde i Det Forenede Kongerige i januar 1994 og andre aktiviteter i medlemsstaterne

* **Interviews** - og i nogle tilfælde korrespondance med - repræsentanter for Det Rådgivende Udvalg, Forbindelsesgruppen, ECOSOC, EP, Kommissionens mellemtjenstlige gruppe, Observationsorganet, nationale koordinatore, GCI London, lokale ansvarlige og repræsentanter. I alt 35 personer interviewedes, hvoraf fire fremsendte omfattende skriftlige svar. Hertil kommer uformelle samtaler med en række personer, der har deltaget i aktiviteter i medlemsstaterne.

* **Spørgeskemaer** til net projekt-ledere (der modtoges 19 svar ud af 36), og en almen* skrivelse der indkaldte kommentarer fra medlemmer af EURAG, Eurolink Age og EPSO (25 modtagne svar)

* GCI's **medieundersøgelse** anvendtes som kilde til oplysningerne om mediedækningen af Ældreåret i medlemsstaterne.

Bilag 2

Konferencer arrangeret i samarbejde med Europa-Kommissionen

1991

Drøftelse af fællesskabsaktionerne: Bruxelles, 18-19 sept 1991

Nederlandene: Ældre og boligforhold, dec. 1991

1992

Portugal: De ældre og familien, Madeira, 23-25 april, 1992

Det Forenede Kongerige: Social integration af de ældre, St. Andrews, 30 sept.-2 okt. 1992

Det Forenede Kongerige: En god alderdom, London, 30. nov.-1. dec. 1992

1993

Bruxelles: Åbning af Det Europæiske År, 20-21 jan. 1993

Irland: De ældre: en udfordring til hospitalerne, Dublin, 25-26. marts 1993

Danmark: Dansk seniorpolitik set i et europæisk perspektiv - livskvalitet i fokus, København, 25-27. maj 1993

Tyskland: Social beskyttelse af afhængige ældre, Königswinter, 15-16. juni 1993

Tyskland: Et aktivt liv i alderdommen, Heidelberg, 27-29. sept. 1993

Frankrig: Ældre og solidaritet mellem generationerne, Paris, 20-22. oktober 1993

Frankrig: Ældre og beskæftigelse, Paris, 22-23. november 1993

Bruxelles: Konference som afslutning på Det Europæiske År, 6-8. dec. 1993

Bilag 3

Kommissionens publikationer:

Alder og holdninger. Hovedresultater af en Eurobarometer-meningsmåling, 1993, CEC, GD V

DaneAge, Travel and Culture - Access to Concessions by Older People in Europe, 1993, DaneAge (oprettet i 1992)

Europæisk net af nyskabende projekter vedrørende ældre, 1993, CEC

Eurostat, RAPID REPORTS 1, Ældre i Det Europæiske Fællesskab. Befolkning og beskæftigelse, 1993

Kommissionens beretning om gennemførelsen i medlemsstaterne af Rådets henstilling 82/857/EØF af 10. december 1982 om principperne for en fællesskabspolitik vedrørende pensionsalder, 1992

Social Europe, 1993: Det Europæiske År for Ældre og Solidaritet mellem Generationerne, 1993, CEC

A Walker, A-M Guillemard og J Alber, Social and economic policies and older people, 1991, første rapport fra Det Europæiske Observationsorgan, CEC

A Walker, A-M Guillemard og J Alber, Older people in Europe: Social and economic policies, 1993-rapport fra Det Europæiske Observationsorgan, CEC

Bilag 4

Andet offentliggjort materiale

Publikationer udgivet i forbindelse med Ældreåret, for størstedelens vedkommende med støtte fra Kommissionen.

Dette er en liste over de publikationer, som Kommissionen og/eller evalueringsgruppen har modtaget eller har kendskab til -og altså ikke en komplet liste.

J.W. Appleton og J.M. Messado, **Breaking out - breaking through**, Anchor Housing Trust 1993

L'ASBL '30+30', **La problematique de la situation des personnes agées, analyse au sein de quatre pays faisant partie de la C.E.**

D. Berry-Lound, **An employers' guide to eldercare**, HOST consultancy, 1993

Centre International de Recherche et d'études sur la vie sociale, **Travaux de recherche sur les Nouvelles Technologies et la Communication des Personnes Agées avec leur environnement**, 1992

Centre International de Recherche et d'études sur la vie sociale, **La prévention des toxicomanies: le dialogue intergénération**, 1993

S. Clennel, **Older students and employability**, Open University, 1993

Communauté française de Belgique, Direction de L'Audivisuel, **Catalogue de films et de videoprogrammes sur l'AEPA**

Communauté française de Belgique, Ministère de la Culture et les Affaires Sociales, **Génération en scène**

Communauté française de Belgique, Ministère de la Culture et les Affaires Sociales, **Propositions de lectures sur 1993, AEPA**

Communauté française de Belgique, Ministère de la Culture et les Affaires Sociales, **Des videogrammes sur 1993, AEPA**

N. Cronin, **Older people in the European Community**, Fact Sheet, Centre for Policy on Ageing and Family Policy Studies Centre, London 1993

S. Dadzie, **Older and Wiser, A study of educational provision for black and ethnic minority elders**, N.I.A.C.E. 1993

M. Denman, **A European Community health policy for older people**, Eurolink Age, London 1993

G. Dooghe, **The Ageing of the population in Europe**, Garant, 1992

E. Drury, **Age discrimination against older workers in the European Community**, Eurolink Age 1993

EURAG, **Est-ce que le travail volontaire a un avenir dans l'Europe du 21ème siècle?** Bulletin d'information, report of a European seminar, okt. 1991

EURAG, **Quality of life of the elderly in a united Europe**, report of a colloquium, april 1992

European Travel Guide for Older People, INFCO EUROPE, 1993

U.B. Gregersen, **Det bedste ved at have en bedste**, Viborg 1993

Guide: Pensioners' Rights in Social Security in the EC, INFCO EUROPE 1993

H. Jani-Le Bris, **Family Care of dependent older people in the European Community**, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 1993

S. Mayence, P. Mayence og C. Lorent, **Bien vieillir - 50 textes pour le dire**, I.E.A.S.

Ministère des Affaires Sociales et de la Santé de la Communauté française de Belgique, **Memorandum du Conseil Consultatif du Troisième Age de la Communauté française de Belgique**, 1993

A.I.L. Monteiro (ed.), **Older people and the family**, Proceedings of European Conference on Older People and the Family, Madeira, april 1992

S. Murray, **Using public transport: comparing notes from older people travelling in the European Union**, Final report on a study tour to Utrecht, Cologne and Barcelona, by older people from Greater Manchester, okt.-nov. 1993, Transport Resource Unit, Manchester 1994

National Council for the Elderly, **Bearing fruit, a programme for primary schools about being young and growing old**, 1993

National Council for the Elderly, **In due season, a programme for post-primary schools about being young and growing old**, 1993

National Institute for Adult Continuing Education, **Adults learning, Special Issue to mark the European Year of Older People and Solidarity between Generations**, dec. 1993

P. Oster, **Europe's 100 mil. older consumers**, Forum Europe, 1993

B. Petit og D. Martean, **Ajouter de l'aplomb aux années**, I.E.I.A.S.

C. Riley og S. Murray, Survey on the use of buses by older people in Greater Manchester, Transport Resource Unit, Manchester

C. Romijn og Th. Miltenburg, Monitored innovations in the care for the elderly in the Netherlands, Institute for applied social sciences, Nijmegen 1993

Social Policy and Administration, Age speaks for itself in Europe, Vol 27, nr. 3, sept. 1993

University of Central Lancashire, Older workers, an economic asset, report of a conference held 13 May 1993

University of Ulster, Celebrating Age - report of a conference held 24-25 June 1993

Kommissionen har modtaget et stort antal videofilm, som er produceret af forskellige organisationer i medlemsstaterne. En liste over disse kan fås ved henvendelse til Kommissionen.

Bilag 5

Liste over medlemmer af Det Rådgivende Udvalg, nationale koordinatore og formænd for de i Forbindelsesgruppen repræsenterede NGO'er

1. Medlemmer af Det Rådgivende Udvalg (slutningen af 1993)

Tyskland:	S. Kornwolf og Dr. H. Berie
Belgien:	N. Scheerlink, P. Wanlin og G. Hertecant
Danmark:	I. Valsborg og H. Hendil
Spanien:	Isabel Codon og R. Pineda
Frankrig:	Dr. Mischlich og Dr. F. Dubuisson
Grækenland:	D. Papazoglou og M. Constantides
Irland:	J. Brady og T. Fallon
Italien:	S. Dell'Orco og Prof. P. Quattrocchi
Luxembourg:	S. Eberhard og M. Neyens
Nederlandene:	P.H.B. Bakkerode og J.R. Krutzenga
Portugal:	R. Ribeiro og Dr. G. Varzielas
UK:	C. Joyce og S. Lewis

2. Nationale koordinatore

Tyskland:	C. Keller
Belgien:	E. Deloof
Danmark:	P. Sanderhoff
Spanien:	D. R. Pineda
Frankrig:	D. Schwendener

Grækenland: N. Drakos
Irland: C. Rose
Italien: P. Quattrocchi
Luxembourg: D. Philippi
Nederlandene: Dr. A.H.M. van den Kerkhof
Portugal: M. Moutinho
UK: A. Bennett

Formænd for de i Forbindelsesgruppen repræsenterede NGO'er*

EPSO B. Crux
EURAG Dr. U. Braun
EUROLINK AGE S. Greengross
FERPA G. Debunne
FIAPA X. Dinh

* Hver af disse organisationer havde fem repræsentanter i Forbindelsesgruppen

ISSN 0254-1459

KOM(95) 53 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

05

Katalognummer : CB-CO-95-084-DA-C

ISBN 92-77-86315-3

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

L-2985 Luxembourg